

VÄLIS-EESTI

Nr. 11

NOVEMBER

1937

Ü. K. EESTI RAHVAPANK

TALLINN, S. KARJA 19. TELEF. 425-55.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone • Ostab ja müüb välisraha ja igasuguseid kindla-protsendilisi väärtpabereid

VÄLISEESTLASE

ajaleht on

«VABA MAA»

Ilmudes äripäeviti kajastab „Vaba Maa” kõiki kodumaa sündmusi. Seda ajalehte lugedes saate selge pildi Eesti elust. Ka välismaa uudistest annab „Vaba Maa” täieliku ülevaate.

„Vaba Maa” lugedes ei jää teil tähele panemata peatoimetaja Ed. Laamani juhtkirjad, Gori vaimukad karikatuurid, head romaanid jne. Päevauudiste kõrval pühendab „Vaba Maa” erilist tähelepanu lugejate huvialadele ja iga päev ilmuvad erileheküljed.

„Vaba Maa“ maksab
tellides välismaale
1,5 dollarit kuus

Fr. B. Krautzwald
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

VÄLIS-EESTI

NOVEMBER, 1937

Nr. 11

9. AASTAKÄIK

„Isamaa, sa oled kui tervis — ainult see oskab
sind hinnata, kes su on kaotanud...“

Välis-Eesti päevaks 27. nov. 1937. a.

E. Pärl.

„Isamaa, sa oled kui tervis — ainult see oskab sind hinnata, kes su on kaotanud...“

Välis-Eesti päev... Ainult ühte päeva aastas nimetame väliseesti... eesti päevaks.

Siit loogiline järeldus: need teised päevad aastas ei ole siis meie — väliseestlaste — jaoks mitte eesti päevad. Need kuuluvad kellelegi muule, kuid mitte meile, väliseestlastele.

Ja see ongi nii. Meie, kes meie kaugel kodumaast viibime, ei ela oma päevi mitte eesti päevadena. Olles suure võõra ühiskonnana liikmed, oleme hakanud elama koos selle võõra ühiskonnaga, jagame tema tööd, võtame osa tema elust, isegi suudame kaasa tunda tema rõõmudele ja muredele, kuid... meie sees midagi astub vastu võimalusele ennast tervena anda sellele võõrale ühiskonnale, ennast lahutamata tervikuna tunda temaga... Meile astub vastu teadmine, et kusagil on olemas ühiskond, kellega rohkem ja lähemalt suudame koos tunda ja elada.

Ja nii elame päevast päeva, rühkides teha tööd ja saades tasu oma vaeva eest. Päev päeva järele kaob, kuid need päevad tunduvad meile võõrastena. Need ei ole need päevad, mida kunagi oleme elanud ja mida veelgi tahaksime elada... Need on „võõrad päevad“.

„Võõral maal — siin päevad pimedad, tuuled valusasti vinguvad.“

ütleb laulik nende päevade kohta.

Kuid kord aastas... kord aastas koputab midagi meie südamele ja paneb meie mõtted kiiremini liikuma. Kord aastas suunduvad meie mõtted ja tundmused kaugustesse. Nad otsivad neis kaugustes midagi muud, mida argipäev neile ei anna.

Kord aastas viivad meid meie mõtted ja tundmused kokku, et viibida koos ja lahendust leida sellele äraseletamatule ärevusele meis. Tuleme kokku, et püütseda oma päeva — eestlaste päeva — kõikide igatsejate eestlaste päeva — Välis-Eesti päeva!...

Tuhandeid on neid, kes sel päeval koos viibivad ja kelle mõtted koos meiega igast maailmakaarest nägematuna siirduvad ühteainsasse kohta, mis asub Soome lahe ilusatel kallastel, kus päike nii ilus, külmad sügistuuledki nii armsad... Nad siirduvad kodumaale — Eestisse.

Imelik on see jõud, mis paneb inimesi nii mõtlema, igatsema ja tundma. Imelik on see jõud, mis meile Välis-Eesti päeval koputab südamele ja käsib mõelda sellele maale, kust oleme lahkunud omal tahtel. Mõni sellepärast, et see maa ei annud talle seda, mida ta lootis; teine, et ta tema vastu oli liig karm; võib-olla leidub isegi neid, kelle vastu ta ülekohtune oli. Imelik on see jõud, mis meid sunnib tuletama meelde Eestit — oma kodumaad!

Poola suurim kirjanik Mickiewicz on annud vastuse sellele küsimusele oma suurematu eepose avalaulus. „Isamaa,“ hüüab ta, „Sa oled kui tervis — ainult see oskab sind hinnata, kes su on kaotanud“.

Ja tõesti, kui vaatleme oma siseelu, siis võime sealt leida ehk hetki, mis meid võõraks on teinud kodumaale, oleme ehk pahased olnud sellele maale. Nii mõnigi on ehk oma tundmustes veel kaugemalegi läinud ja seda maad põlanud, lubanud mitte kunagi enam tema peale mõelda ja oma jalga tema pinnale mitte enam tõsta. Kuid... Kuid — „ainult see oskab sind hinnata, kes su on kaotanud“. Ja siin peitubki selle keerdsõlme lahendus. Niipea kui oleme kaugel oma kodumaast, niipea kui oleme teda ajutiseltki endi jaoks kaotanud, juba tunneme, et miski meid köidab temaga, et kõik meie pahameel kustub.

Kui meie nüüd võõrsil viibides ja elades „võõraid päevi“, kord aastas kokku tuleme, et elada kordki aastas eesti päevi, siis teame nüüd, mispärast meie seda teeme — meie oleme hindama õppinud oma kodumaad — oma Eestit, sest oleme teda „kord juba kaotanud.“

See kodumaa kaotamine ei ole meile, jumalale tänu, veel jäädav. Meile kõikidele on võimalus antud tagasi minna kodumaale. Meie saatuse ei ole nii kurb nagu poola suurel luuletajal, kes kaotades oma isamaa, teda kunagi enam ei näinud, sest Poola kolm tugevat naabrit olid tema kodumaa oma vahel ära jaotanud. Ta surigi võõrsil — Prantsusmaal — nägemata Poola uuestisündi.

Kas ei tundu meile kõikidele, et see äratundmine, kui võrd inimese hingesse juurdunud on tema isamaa, paneb temale ka kohustusi. Kohustusi selleks, et meie ise kunagi ei satuks sellisesse seisukorda, nagu see suur poola laulik.

Kõige selle vastu, mis meile armas, tunneme alati teatavat kohustust. See ei ole mitte sund väljaspoolt, see on sund seespoolt. Kui armastame oma vanemaid, ema ja isa, siis katsume nende vastu hea olla; kui armastame oma lapsi, siis katsume viimase võimaluseni nende eluteelt kõrvaldada kõike seda, mis nende päikesepaistelist elu tumestada võiks. Armastus kodumaa vastu on sarnane armastusele vanemate ja laste vastu. See on suur, ohvimeelne armastus, millele allume ja mille jaoks ära anname kõik, isegi oma elu.

Oleme esimestena kõikidest rahvastest oma väljaspool kodumaad elavatele kaasmaalastele loonud päeva, mis neid hoiab üksteisega seoses. Välis-Eesti päeva pühitsemine iseenesest on tegelik väljendus Välis-Eesti päeva mõttele ja sisule: ühenduses on jõud. Töö ja ühendus — üksmeel — need on kaks tegurit, mis meid kindlasti aitavad üle kõikidest raskustest. Meie peame omas töös ühinema, s. t. üksteisele abiks olema. Meie peame aitama neid, kes kokku varisevad oma saatuse all. Meie peame mõtlema ka teistele, kui meil hästi läheb, neile, kellel hästi ei lähe. Kuid ka neile, kellel hästi ei lähe, paneb lipukiri „ühenduses on jõud“ omad kohustused. Nad ei tohi olla nagu see sulane „Mikumärdis“, kellel on hale ja kaastundlik süda ja kellel südamesse löikab nagu kreissaega, kui ta näeb, et kellelgi teisel veab. Seda eestlaste verivaenlast — kadedust — tuleb meil jäädavalt välja kiskuda oma südamest.

Töö ja üksmeel — need on kaks põhilist, millele meie väliseestlased oma elu rajama peame. Ja kui meie — kõik väliseestlased — kord need põhimõtted oleme võtnud omaks, siis oleme jõudnud ideaalini, siis ei murra meid keegi ja koos meiega ka mitte meie kodumaad!

Tervituseks Eestile.

(Peeter A. Speek).

Karl Lamp.

Hoogsalt

f Ka-rik' kõrgema-le pil-vist Si-nu ter-vi-tu-seks, Ees-ti!

Laulgem kõ-veni-ni kõvest: Ees-ti e-la i-ga-res-ti

Rahulikumalt

mf Läbi arvutu rahvaste jere, lä-bi ot-satu põl-ve-de voolu,

lä-bi ääretu aega-de mee, lä-bi saaku-se õnne ja valu...

Tempo I

f Ka-rik' kõrgemale pil-vist Si-nu ter-vi-tu-seks, Ees-ti!

Laulgem kõ-veni-ni kõvest: Ees-ti e-la i-ga-res-ti!

Välis-Eesti päev ja noored.

J. Kõivumägi.

Saabuva Välis-Eesti päeva puhul ei saa jätta meelde tuletamata neid meie noori, kes peavad veetma oma nooruse ja kooliea võõrsil ja võõraste rahvaste keskel, kes juba alanud tänavust kooliteed või seda jätkamas. Kui paljud neist noortest ei kuule oma koolitoas armsa emakeele ainustki sõna, kui paljud neist peavad võrsuma võõra meelsuse ja kultuuri hõlmas. Kõigile neile noortele tuleb mõelda eeloleva Välis-Eesti päeva puhul, sest need on siiski meie noored, on meie elava Eesti osakesed, keda kõiki healmeelisel täisealiste inimestena tahaksime kord kodumaal näha.

Ja viimaste aastate majandusliku olukorra paranemine ning väsimatu rahva püüdlikkus töötab kodumaalgi uut eluruumi ikka uutele ja uutele töökätele. See asjaolu peaks meie välismail asuvate rahvuspere liikmete tõsiselt tähelepanu pälvima ja seda eriti neis ringides, kes tahavad alati jääda meie rahvuse väärrikaiks esindajaiks, kes mõtlevad kord tagasigi pöörduda kodumaale.

Koolitee on toonud ja toob hulk kohustusi noortele — ta toob muret ka vanematele, eriti veel seal, kus lastel tuleb õppida võõra rahvuse koolis. Eeloleva Välis-Eesti päeva puhul iga tõsiselt mõtleja lapsevanem meenutab oma nooruspäevi ja kooliaastaid, sattudes nii ühtlasi mõtteile oma endisest kodust ja isamajast. Oo, kuigi see kodu oli vilets ja vaene paljudel ja paljudel, oli selles siiski hulk väärtuslikku, mida vast alles nüüd mälestustesalvest hoolikalt otsides suudetakse leida.

Teie, meie rahvuspere vanemad liikmed, kes olete võrsunud kodumaa pinnal ning tahate sellega jääda ühendusse, otsige üles kõik oma mälestuste kullaterad, mis leiduvad veel teie varaaitudes, ja andke need aegsasti kingiks oma lastele ja kõigile

noortele, kes kuuluvad kasvava põlve hulka. Jutustage neile sellest, kui hea oli sügisel karjas käies pähkleid korjata, kui ilusasti jänes koera ees üle roheliste rukkioraseväljade lippas, kui õnnelik olite ise, kui saite valla laadapäevaks omale vastse ülikonna ja isaga koos asusite sinna teele, kui karastav oli supelda koduküla jões, kui toredasti sai kalastada samas paigas. Palju, palju on neid mälestusi, mis kõlbavad noortele ja millest nad veel midagi ei tea. Teie jutustused sellest oleksid neile väarikateks sõpradeks ja suudaksid luua südamlikku õhkkonda ning viia Kodu-Eesti noorte südamesse.

Ja kui olete niiviisi äratanud noortes huvi, kui olete mõttelennul saabunud Kodu-Eestisse, siis kinkige oma lastele ka emakeelne kool. Tehke see kink meie ühise suure peo- ja pühapäeva nimel. Andke see vähemalt emakeelse parema lugemiku kujul, ja õpetage oma lapsed seda lugema, kui puuduvad teised võimalused emakeele õpetamiseks, millest juba varem on kirjutatud „Välis-Eesti“ veergudel.

Meil on teada, et lastevanematel on tõesti sageli palju head tahet oma noortele emakeelse hariduse andmiseks. Ühe sellise tubli ja kohusetruu isana olgu mainitud lastevanem Lätist, kes ligi 80-kilomeetrilisest kaugusest hoolimata tõi oma poja õppima eesti algkooli. Ta tegi seda väga lihtsalt. Ta endises koduvallas Eestis on H. algkool üks parematest ümbruskonnas, kus omal ajal see lapsevanem ka ise oli õppinud. Ta leidis nüüd ühe oma kaugema sugulase ja selle juurde asuski poiss elama ning koolis käima. See isa sai oma pojale sel teel e m a k e e l s e kooli.

Kas ei vääri niisugune näide kordamist nii mõnegi poolt, kes samasugustes oludes ja raskustes, eriti aga Lätis elavate eestlaste poolt neis piir-

kondades, kus seni puudub eesti algkool. Ja seda enam veel praegu, kuna pole lootusi kooliolude paranemiseks Lätis Eesti-Läti koolikonventsiooni hääbumise tõttu.

Mõnes teiseski riigis elavatel väliseestlastel on kodumaal lähemaid sugulasi ja omakseid, kelle juures lapsed saaksid eduga veeta aasta või teise ja nii käia korrapäraselt eesti algkoolis. Küsimust tuleks aga igal kaaluda oma võimaluste ja olukorra raamides, nii nagu see otstarbekam lahendada, kuna see on kahjuks teostatav vaid üksikuil.

Meie Kodu-Eesti algkoolides on üsna sageli tarvitusele võetud internadisüsteem täieliku sooja toitlustamisega, kusjuures see on osutunud eriti vastuvõetavaks neis kohtades maal, kus laste koolitee on pikk.

Küllap võiks Välis-Eestiski selliselt koole korraldada, kui kaugused

on kooliskäimisele takistuseks. Kas või suvekoolegi.

Igal maal on ju väliseestlastel oma noorsoole hariduse andmisel isesugused olud ning sellega ka erinevad raskused. Selle tõttu ei osutu võimalikuks selles küsimuses käsitada olukordade kohaselt tervet probleemi ja igal eri maal tuleb seda püüda lahendada vastavalt oma vajadustele.

Välis-Eesti päev kui väliseestlaste elu igakülgset haarav algatus jääb aga ka sellel alal teenäitajaks ja ühiselt seltsimajadesse ja kodudesse kogunenud tegelastel tuleb arutada ja kaaluda: mis on võimalik teha ning kuidas seda kõige otstarbekohasemalt saab teostada.

Soovime, et Välis-Eesti päev suudaks noortele lähemale tuua emakeelse kooli ja muudaks selle kättesaadavamaks kui seni, et noortel enestelgi oleks edu ja edasijõudmist, mis tarvilik kõigis meie töödes ja toiminguis!

EESTI KUNST.

J. Võerahansu : Koduüel (õli).

«Kus pole metsa, seal pole ilu, seal pole elu».

Karusnahääri indiaanlastega. — Tükk gaasitoru 100 piibrinaha vastu. — Jalg või elu! — Kuld jääb saavutamata. — Luukere trapperi onni juures. — Jälle eestlastega Peace-jöel. — Ürgmetsa võlu.

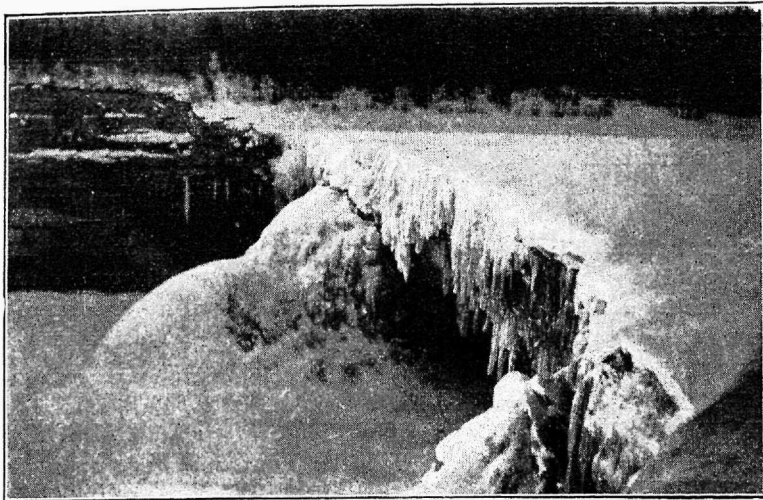
Elasime nüüd oma peakorteris Hay-jöel vaikset ja tegevuseta elu. Mu kaaslased käisid tihti üle jõe kaarte mängimas ja olid oma eluga päris rahul. Mina aga pole kaardimängu kunagi sallinud ja nii ei saanud minust ka nüüd mu kaaslastele mängupartnerit.

Ühel ööl, kui mu sõbrad jälle kodunt ära olid, otsustasin omale teha sooja vanni. Mõeldud — tehtud. Panin pesupesemise vanni ahjule, tegin käredate tule ja varsti oligi vesi soe. Parajasti, kui mõnulesin vannis, omale ette kujutades, et olen eesti saunas, tundsin tugevat suitsulõhna. Esiimesel vaatlusel ei hakanud midagi silma, siis aga kuulsin tasast praksumist, mis näis tulevat lae alt. Üles vaadates nägin, et plekk-korstna ümbert põles lagi, mis oli ühtlasi ka meie onni katuseks. Seestpoolt ei olnud tule kustutamine võimalik, tuli ronida katusele. Ilma palju mõtlemata jooksin alasti, nagu ma olin, õue, ronisin katusele ja hakkasin tulepesale lund peale kraapima. Varsti oligi tuli kustutatud ja meie onn päästetud. Kui tuppa läksin, olin üleni kaetud õhukese jääkorruga. Visikasin pilgu kraadiklaasile — see näitas 46° alla nulli! Kibedas tegevuses ei olnud ma väljas külma tunnudki! Kuum vann kulus aga nüüd tõesti ära ja oli veel eriti mõnus. Kuid mu tervisele ei teinud see väike seiklus mingit kahju — kõlab küll uskumatuna, aga ma ei saanud isegi nohu!

Pikapeale hakkasin selles tegevuseta olekus igavust tundma. Kodus ei olnud midagi teha — väljaspool kodu ei leidnud ma ka mingit meelelahutust. Nagu juba ütlesin, kaardimäng mind ei ahvatlenud, muud aga siin teha polnud. Oleksin heal meelel tutvunud ümbruskonna elanikkudega, kelleks olid enamuses indiaanlased, aga need

olid peagu kõik metsas trappimas. Kodus olid vaid naised, kuid nendega oli raske juttu teha, sest indiaani naised on oma loomult väga tagasihoidlikud ja häbenevad võõraid. Pealegi ei olnud sugugi hädaohutu nende sõprust otsida, on ju indiaanlased äärmiselt ebausklik rahvas, kelle jaoks on igal asjal oma eriline tähendus. Nende kombeid ja usku mitte tundes võis väga kergelt mõnda neist tõsiselt haavata ja omale surmavaenlaseks teha. Kuidas võisin ma, näiteks, teada, et õmblusnõela kinkimine tähendab vihavaenu, mida ainult surm võib lepitada? Selle vastu aga piibu kinkimine on suurima lugupidamise ja sõprustunde avaldamine, ja nii edasi lõpmatu seni. Oli parem neist eemale hoiduda.

Viimaks otsustasin ühineda mõne trapperiga, kui aga sobiv juhused tulema, et ka selle elukutsega lähemalt tutvuda. Ühelt indiaanlaselt sain lisaks oma koortekarjale veel neli koera nii õelda „laenuks“ — indiaanlased oli parajasti koeri rohkem kui ta ise tarvitas, nii andis ta mulle need loomad ajutiselt tarvitada tingimusel, et nende eest hästi hoolitsen. Läbi jää püüdsin võrguga koertele kalu ja söötsin neid hästi, nii et mu koerad olid heas vormis — oli tõeline nauding nendega sõita! Esialgu ei kaubelnud ma end kellegi juurde alaliseks kaaslaseks, vaid sõitsin niisamuti ringi ühelt trapiteelt teisele ja sõlmisin tutvusi kõigi läheduses asuvate trapperitega. Pean ütlema, et see elu metsas mulle meeldis. Oli väga lõbus mõne trapperiga päeval metsas ringi sõita ning õhtuti laagritule juures (kuhu ikka läheduses asuvad trapperid kokku tulid) kuulda igasuguseid naljakaid ja kohutavaid lugusid — nii jutustaja enda kui ka teiste läbielamustest, mis temale kunagi jutustatud. Oleksin ma

Looduse ilu
Põhja-Kanadas.

106-jala kõrgune
Hay-õõe kosk talve-
rүүs.

kirjamees, ma võiksin nende jutustustega täita terved raamatud, mis Jack London'i omadest palju maha ei jääks.

Indiaanlaste käest kuulsin, kuidas Hudson Bay Company oskas rikastuda vaeste värviliste arvel.

Eriti õitses Company äri ajal, millal „tsivilisatsiooni“ esimesed kiired hakkasid paistma Kanada ürgmetsadesse. Tol ajal nõudsid valged ärimehed tükikese suhkru eest ühe rebasenaha, kuna kuue jala pikuse tulelukuga püssi eest indiaanlane pidi andma nii kõrge hunniku piibrinahku, kui pikk oli püss selle kõrval. Ja sellist püssi igatses omale iga indiaanlane, olgugi et ta vibuga sai paremini lasta, kuna püssid olid tol ajal alles väga halvad ja enamus neist läks lõhki juba peale mõne paugu. Nagu näha, müüs „tsiviliseeritud“ valge mees indiaanlasele püssi pähe tüki gaasitoru ja sai selle eest umbes sada piibrinaha, mille väärtus praeguste hindade järgi on keskmiselt kaks tuhat dollarit! Ja vaene värviline metsaelanik, olles ise aus, ei osanud muidugi kahelda ka oma valge „sõbra“ aususes ja aitas palehigis selleks kaasa, et teha viimastest võimalikult ruttu miljonäri!

Alkoholi kaasabil röövisid valged indiaanlastelt kõik, mis neil oli. Poleks Kanada valitsus õigel ajal vahele astunud, indiaanlaste sugu oleks maa pealt juba ka-

dunud. Ehkki nüüd veel valged mehed pe-tavad indiaanlasi kaubavahetuse juures, on nad ometi arusaamisele jõudnud, et nende oma huvides on indiaanlastel hinge sees pidada — teist nii tulutoovat töölooma valgel mehel ei ole!

Mina omalt poolt jutustasin indiaanlastele tsivilisatsiooni imedest, raudteest, maanteedest, autodest, vabrikutest, suurlinnadest, pilvelõhkujatest jne. jne. Ma ei või küll öelda, et kõige selle vastu oleks huvi puudunud, kuid eriti suur see huvi ka ei paistnud olevat. Ning tihti võisin kuulaja silmist selgelt lugeda, et ta peab mind suureks luiskajaks. Juhtus ka, et mõni indiaanlane kuulas mind suure põnevusega, kui ma talle mõnda suurlinna kirjeldasin, ja küsis siis lõpuks, kas selles suurlinnas ka palju ilusat metsa on. Pidin talle muidugi seletama, et metsa seal kuidagiviisi olla ei saa. Kohe lõi indiaanlane käega ja lausus: „Kus pole metsa, seal pole ilu, seal pole elu!“ Ja otsekohe oli tema huvi tsivilisatsiooni imede vastu kustunud.

Novembri- ja detsembrikuudel on North West Territory's harilik temperatuur — 35° kuni —45°. Ma poleks iialgi uskunud, et sellise pakase käes võib väljas magada, kuid pidin veenduma, et see on mitte ainult täiesti võimalik, vaid isegi päris mõnus — eeldades muidugi, et omatakse head sulekotti. Ja see kuulub juba iga trapperi

varustuse juurde. Isegi tormi ei karda trap- perid metsad, vaid räägivad, et allpool lund olevat palju mõnusam magada kui pealpool. Elukardetavaks võib lumetuisk muutuda ainult lagedal, kus pole puid kaitseks ees, eriti veel, kui sulekott pole kõige parem ja kui pole küllaldaselt toidu- moona kaasas.

Peab ütleva, et tormid tekivad siin North West Territory's sageli õige ootama- tult, ilma et neid oleks võimalik ette näha. Tuul, mille vastu mees veel kõndida suu- dab, pole õige torm. Tormiks nimetatakse siin tuult, mille vastu kõndida ei saa, samuti ei lase see tuul ka hingata, kui nägu on katmata. Teravad lumekristallid suru- takse ühes külma õhuga kopsudesse ja lämmatavad hinge.

Kord jutustas mulle Fort Resolution'i arst, kuidas tema tormi kätte oli jäänud. Ta olnud parajasti Great Slave'i järvel, teel koju, ja nautinud juba mõttes sooja tuba ja sooja õhtueinet, kui korraga tekki- nud lumetuisk, mis lühikese ajaga paisu- nud tormiks. Koerad kaotanud tee (seda juhtub nendega harva), ja nii ei jäänud arstil muud üle kui lükata kelk küljeli, ajada koerad selle varju ja ise pugeada sule- kotti koerte vahele sooja. Lumekatte all olnud päris mõnus soe. Mehel tulnud lume all veeta tervelt neli ööd-päeva! Kui vii- maks torm raugenud, selgunud, et ta pol- nud kodust kaugemal kui kõigest neli miili!

Olin juba tüki aega veetnud indiaan- laste seltsis, kui tutvusin ühe sakslasest- trapperiga, nimega Kraus. Tema osutus väga meeldivaks ja huvitavaks isikuks ning ma kauplesin end tema juurde ajuti- seks kaaslaseks. Tema trapitee oli umbes sada miili pikk ja sellel üksainus cabin. Nagu Kraus mulle jutustas, oli ta juba poi- sikeseua vastikust tunnud Chicago suurlin- naelu vastu, mille tõttu ta ka õige noores eas kodunt lahkus ja paariaastase seikluse järele asus elama North West Territory'sse. Siin elas ta juba kümnekond aastat, täiesti lahus välismaailmast. Ei olnud ta ka kel- legagi kirjavahetuses, sest, nagu ta ütles, sellest poleks ka suuremat kasu olnud — kõik uudised jõudsid siia harilikult aastase hilinemisega. Nii kuulsid siinsed elanikud

maailmasõja puhkemisest alles 1915. aasta lõpul! Ja oli ka küllalt neid, kes sellest üldsegi ei kuulnud.

Kraus oli oma eluga ürgmetsas täiesti rahul ja ei igatsenud midagi muud. Tema onn oli puhas ja korralikult sisustatud ning pakkus head puhkust pärast väsitav- vat tööd, ta armastas elu metsas — mida pidigi ta veel tahtma? Ometi on trapperi elus palju raskusi, kuid need mehed on karmis võitluses loodusega niivõrd karas- tatud, et nad neid kaugelt kergemini võida- vad, kui seda mõne suurlinna elanik kunagi suudaks.

Kord pärast tublit õhtusööki jutustas mulle Kraus üht ja teist oma elust. Vii- maks kaldus jutt ka õudsele juhtumile, mi- da Kraus'il paar aastat tagasi tuli läbi elada. Tol ajal olnud temal trappimisel kaas- laseks ta hea sõber. Ühel õhtul jõudis Kraus koju enne oma kaaslast, valmistas õhtueine ja jäi sõpra ootama, imestades, kuhu see küll nii kauaks võis jääda. Vii- maks astuski sõber uksest sisse, kuid ei lausunud ainustki sõna tervituseks ja näis väga rõhutuna. Kõigile Kraus'i katsetele temaga juttu alustada ei pööranud ta ei- gul mingit tähelepanu, viimaks ütles ta, et külm on tal ühe jala ära võtnud. Lähemal vaatlusel selgus tõesti, et parem jalg oli kuni põlveni külmunud. Mida pidid vaesed mehed peale hakkama? Seisukord oli väga tõsine. Lähem arst asus 125 miili kaugusel, väljas oli 50° külma! Viimaks jõudis Kraus'i sõber otsusele, et külmanud jalg tuleb am- puteerida. Kuna Kraus sellist tööd enda peale võtta ei julgenud ja enese sellest ka- teooriliselt lahti ütles, lubas ta sõber omal ise jala otsast ära lõigata. Kui kõik vajalised ettevalmistused olid tehtud, saag, sidemed ja põletisraud valmis pandud, võttis sõber järsku seinalt püssi ja Krau- sile sihtides ütles, et sellel tuleb ikka see operatsioon ette võtta, kui ta ei taha, et nad mõlemad peavad siit maailmast lahkuma. Kraus'il ei jäänudki muud üle kui amputeerimine ette võtta. Praegugi veel imestab ta, kust ta selle tahtejõu võttis — tol kor- ral aga amputeeris ta jala, põletas haava kuuma kangiootsaga, kuni verejooks lakkas, ja tegi tublid mähised. Järgmisel hommikul

Jõulud Hay-jõe
asunduses.

Vasakult teine
sakslane Kraus,
trapper — looduse
sõber.

algas sõit arsti juurde, kes pidi tunnistama, et antud olukorras ei võinud operatsiooni paremini tehagi. Kraus'i sõber pääsis eluga ja kõnnib nüüd puujalal — „ainult trappima ei pääse ta vaene mees ialgi enam!“ lõpetas Kraus oma jutustuse.

Kord leidsime metsas värsked põdrajäljed. Sidusime koerad puude külge ja hakkasime põtra jälgima. Kolmetunnilise otsimise järele nägime viimaks oma ees laskekaugusel toredat suurt pulli, kelle sarnast isegi Kraus varem ei olnud näinud. Kahe pauguga surmasime uhke looma ja Kraus asus põdra nülgimisele, kuna mina läksin koerte järele. Koju jõudsime juba pimedas, mille tõttu me ei hakanud liha puu otsa viinama, vaid otsustasime seda teha hommikul päevavalgel. Kuid hommikuks oli põdrast järele jäänud vaid väikene osa — meie koerad olid endid vaiade küljes lahti tõmmanud ja oma kõhud kord elus ka tõesti täis söönud. Meie õue ilmunisel magasid nad alles õndsat und. Rakendasime nad küll kelgu ette ja asusime teele, kuid sel päeval liikusime edasi ainult väga aeglaselt — ülemäära täissöönud koerad ei suuda arendada vajalist kiirust.

Trappisin Kraus'i seltsis jõuludeni. Siis läksime Hay-jõe asundusse, kuhu seks ajaks kõik ümbruskonna trapperid kokku tulevad, nagu juba varemalt mainisin. Hooaja esimese poole saak vahetatakse siin rahaks ja vajalikeks varustuseks, ja siis veedetakse pühi nii lõbusalt kui aga keegi oskab. Val-

ged mehed joovad ja mängivad raha peale kaarte, seda teevad enamasti ka vanemad indiaanlased, kes raha asemel annavad karusnahku. Nooremad indiaanlased tantsivad peagu vahetpidamata, inisedes tantsu juurde oma monotoonseid laule.

Peale pühi läks Kraus jälle metsa tööle, kuna mina jäin asundusse, sest oli tarvis meie „peakorterit“ varustada puudega, ja neid oli võimalik vedada ainult koerte abil.

Ühel päeval, kui mu kaaslased olid jälle puudeveol, läksin järvele kalu püüdma — mu koerad vajasid neid päris tohutul hulgal. Kalade püüdmiseks tuli jää sisse raiuda auk, millesse asetati võrk. Töötades oli mul üks jalg augus, teine augu serval. Viimaseid hoope raiudes libises kirves, selle tera läbistas mu saapa ja haavas mu jalatalda. Rohke verejooksu tõttu ei tohtinud aega raisata, asusin kohe teele tagasi. Kuid meie onnini oli poolteist kilomeetrit, seda maad ma muidugi ei suutnud maha käia, pealegi, kus verest märg jalg hakkas kõvasti külmetama. Läksin ligemasse indiaanlase onni, kus indiaanlased mulle kohe lahkelt abiks olid. Mu jalg vabastati saapast, haav seoti kinni nii hästi kui võimalik, ja mind asetati samasse onni narile, kus mul mõned head nädalad tuli oodata haava paranemist. See oli mulle kõige igavamaks ajajärguks kogu mu viibimise ajal Kanada metsades. Nädalate kaupa pidin lamama tegevuseta, isegi luge-

da ei olnud mul midagi. Pidin õppima kan-
natust. Alguses kartsin, et haav läheb hal-
vaks, polnud mul ju mingisugust rohtu,
rääkimata steriilsest sidemest. Kuid haav
paranes väga ilusti ja võrdlemisi kiirelt —
kahe kuu pärast võisin oma jalga jälle
tarvitama hakata.

Kuna hakkasime juba ootama kevadet,
hankisime omale kohalikkude elanikkude
käest informatsiooni teekonna üle, mis
meil ees seisis. Kavatsesime ju ikka alles
minna Leard'i jõeale kulda otsima. Saime tea-
da, et kulda olevat Leard'i jõel õige rohkes-
ti, kuid teekond sinna olevat väga raske.
Pidime sõitma umbes 400 miili vastu voo-
lu, kusjuures meil seisis ees palju koski ja
kärstikke, neist üks koguni paarkümmend
miili pikk ja kohati läbipääsmatu. Meile
tehti selgeks, et olime talitanud valesti,
alustades oma teekonda sügisel. Oleksime
pidanud reisi ette võtma kevadel, kohe pea-
le jääminekut, siis oleksime me juba suve
lõpupoole jõudnud Leard'i jõeni, ja meil
oleks aega küll olnud onni ehitamiseks en-
ne külma tulekut. Ka oleks pidanud meil
olema kaasas moona vähemalt neli korda
rohkem.

Kuuldu löi meie tuju tublisti alla. Oma
vastupidavuse juures hakkasid eriti kaht-
lema minu kaaslased, kes olid mõlemad va-
nemad mehed. Ettevaatlikult hakkasid nad
kõnelema raadiumi otsimisest Great Bear'i
järvel. Viimaks tuli nagu iseendast, et oli-
me kava muutnud ja muretseme omale vas-
tavad load raadiumi otsimiseks ja kaevami-
seks Great Bear'i järvel. Oli otsustatud, et
märtsikuus algame oma teekonda.

Kuid me ei saanud oma otsust täide
viia. Mu jalg ei olnud veel paranenud, kui
ühel päeval üks mu kaaslastest teatas, et
ta on saanud polütsainiku koha ja jääb
asundusse. Nüüd oli meid kõigest kaks.
Hakkasime kartma, et eesseisvad raskused
käivad meil kahel üle jõu, ja pärast pikka
kaalumist ja kõhklemist otsustasime jälle
tagasi pöörduda tsivilisatsiooni rüppe. Otsus
oli küll kergelt tehtud, kui aga arutama
hakkasime, kuidas seda otsust ka täide
viia, selgus, et see nii väga lihtne polnud-
ki. Tulnud teed ei tahtnud me tagasi min-
na — esiteks võis seda tarvitada vaid su-

vel, kus jõe vool on kõige väiksem, ja meie
ei tahtnud oodata, teiseks oli tülikas rasket
paati kaasa vedada (teadsime ju, et seda
tuli vahetevahel mööda liiva edasi toime-
tada), ja mööda jõe tagasi sõites oleksime
teinud pika ringi. Nagu kaardilt nägime,
viis kõige lühem tee otse läbi metsa lõu-
nasse, kuid mu kaaslane kartis teekonda lä-
bi metsa, nagu ta üldse põlgas kõiki ras-
kusi ja püüdis neid võimalikult vältida.
Ja nii ei jõudnud me kuidagi viisi kokkulep-
pele oma teekonna suhtes.

Seal tuli ühel õhtul mu sõber Kraus
mind külastama. Tal oli parajasti tarvis
olnud asundusse tulla ja siis otsis ta ka
minu üles. Kuulda saades, et kavatseme
North West Territory'st lahkuda, kauples
ta end meile kaaslaseks — tal olevat juba
kaua aega kavatus kord jälle välismaail-
ma külastada, et siis uuesti tagasi pöördu-
da oma metsaonni. Peamiselt oli tal tugev
soov veel kord näha oma vanemaid, kelle
ta Chicagosse oli maha jätnud ja keda ta
lootis veel elus leida. Seda kuuldes oli mi-
nu ja minu kaaslase rõõm suur — olime
nii siis jälle kolmekesi ja Kraus'i seltsis
polnud meil midagi karta — tundis tema ju
siinseid metsi hästi. Kraus tegi meile sel-
geks, et peame asuma kohe teele, kui taha-
me tarvitada otseteed läbi metsa, sest prae-
gu on jõed ja järved alles külmunud ja pää-
seme neist otse üle. Koertest ütles ta vähe
kasu olevat, sest neid saab kasutada ikka-
gi vaid trapiteedel, kuna nad umblumel ai-
nult vaevaliselt edasi pääsevad ja neile tu-
leb lumekingadega tee ette rajada. Nii pi-
did koerad maha jääma.

Aega viitmata hakkasime pakkima. Võt-
sime kaasa ainult hädavajalisema, siiski
tuli iga mehe kandam umbes 80 naela ras-
ke. Kaardi järgi oli meie teekonna pikkus
500 miili, pidime aga arvestama sellega, et
tegelikult tuleb see palju pikem, kuna teel
võis ette tulla igasuguseid takistusi, mille
tõttu tuli õigest suunast kõrvale minna.

Esimesel päeval käisime maha kõigest
15 miili, ometi olime surmani väsinud, kui
viimaks ühe tühja onni juurde jõudsime,
Nõuab ju tõesti pingutust päev otsa käia
viie jala pikkustel lumekingadel, seljas ras-
ke seljakott! Kui magama heitsin, tekkisid

mul jalgadesse krambid ja ma kahtlesin tõsiselt, kas ma teisel päeval võimeline olen edasi liikuma. Ka jalahaav andis end tunda. Teisel hommikul aga olid jalad täiesti puhanud ja võisime jälle asuda teele.

Nüüdsest peale ei olnud meil trapperite onne nii pea enam loota, ja pidime ööd veetma lahtise taeva all sulekottides. Õnneks ei saanud me ühtki tormi, vaid iga päevaga muutus ilm ikka soojemaks ja soojemaks. Päike kerkis silmnähtavalt ikka kõrgemale ja sulatas lume, mille tõttu kõndimine muutus väga raskeks. Ka hakkas hele valgus silmi vaevama. Meil kõigil olid küll kaitseprillid kaasas, sest see terav valgus võib kergelt esile kutsuda lumepimedaksjäämist, kuid mina ei tahtnud neid tülikaid riistu tarvitusele võtta, kuna ei oletanud, et hädaoht on tõsine. Ühel päeval aga tundsin silmis valusaid pisteid — sain aru, et säärase asjaga ei tohi naljata, ja panin ka omale kaitseprillid ette. Kui olime juba nädal aega olnud teel, muutus edasilikumine pehmes lumes võimatuks. Siis otsustasime päeval päikesepaistel puhata ja öösel kõndida, sest öösiti külmetas õige tublisti ja lumi oli täiesti kõva. Jõudsimme niimoodi edasi päris kiirelt.

Ühel hommikul silmasime kaugel jõe kaldal onni. Ehkki lumi juba sulama hakkas, otsustasime siiski selleni välja jõuda ja lisasime sammu. Kui hakkasime onnile lähenema, jäime kõik kolm järsku ehmunult seisma — meie ees lamas inimese luukere!

Onni omanik oli alles kohal ja võttis meid lahkelt vastu. Temalt kuulsime, et kolm aastat tagasi, kui ta talvel jälle metsa trappima oli tulnud, oli ta leidnud oma onnist narilt mehe luukere ja laualt päevaraamatu. Keegi oli alustanud sama teekonda, mis meil praegu käsil oli, kuid oli enne sihilejõudmist kokku varisenud. Nagu ta päevaraamatust selgus, oli ta trapperi onnis veel kaheksateist päeva elanud — edasilikumiseks aga polnud vaesel mehel enam jõudu ja nii suri ta nälga! Trapper oli luukere lihtsalt onnist välja visanud — pidin vägisi alla suruma halvustava küsimuse, kes selle mahamatmine nii väga raske oleks olnud.

Esimene asundus, kuhu jõudsimme, oli Up Hay River'i asundus, mis asus meie teekonna lähtekohast 200 miili kaugusel. Edasi läbistasime veel rea teisi asundusi, mis olid teineteisest umbes 70—90 miili eemal.

Viimaks, pärast poolteist kuud kestnud väsitavat teekonda, jõudsimme Peace-jõe kaldale. See vägev jõgi, mis kaheksa kuud tagasi meid viis tundmatule tulevikule vastu, oli nüüd veel jääkatte all. Kuid sellesse kattesse olid tekkinud juba sügavad praod — iga päev võis oodata, et jõgi oma ahelad purustab ja jälle teekonda alustab Põhja ookeani rüppe.

Kui olime maha käinud veel 3 miili, seisime jälle paigal, kus mineval sügisel ehitasime oma paati. Peatusime sama lahke farmeri juures, kes meile tolgi korral oli annud ulualust.

Pärast lühikest puhkust otsisin üles isand Moro, kelle juures mu auto oli hoiul. Pärisin temalt kohe teateid eestlaste üle, kes pidid asuma siin ümbruskonnas. Isand Moro juhataski mulle nende asukohad kätte — nagu ta rääkis, elas siin 8 eesti perekonda.

Pühapäeva hommikul asusin teele. Lühikese jalutuskäigu järele jõudsin kohale, kus oli lähemale kolm maja. Üks neist pidi kuuluma eestlasele, nagu mulle oli öeldud — aga missugune? Seal silmasin ühe maja juures midagi nagu eesti vihusauna moodi ja kohe seadsin oma sammud selle maja suunas. Maja esisel istus vanem mees, kellega meil kohe mõnus juutt sobis. Tema murrakust sain aru, et ta ei olnud kanadalane, veel ei tahtnud ma aga küsida, mis maalane ta siis õieti on. Varsti jooksis rõdule kena punapõseline poisike, kellega lühikese aja jooksul saime suurteks sõpradeks. Vanamehele paistis see sõbrustus vist liig kiire olevat, sest ta hirmutas poisikest eesti keeles, et külamehel on kaasas terav nuga, millega ta võib poisile halba teha. Hakkasin valju häälega naerma. Kohe sain tugeva müksu vastu külge ja vanamees hõiskas: „Kuramus! Sa oled ju eestlane!“

Nüüd oli lõbu laialt. Nagu selgus, olin tutvunud isand Pihoga'ga, kes mind kohe

Mr. Kraus oma
onni ees.

Vaikne kodu keset
ürgmetsa võlu.

majja kutsus. Sees oli veel teisigi eestlasi, nimelt abielupaar Kangro'd. Lõunalaus kaldus jutt lahkumisele Eestist, ja proua Kangro jutustas muuseas ka, et ta viisa saamiseks pidanud sõitma Riiga. Nüüd meenus mulle pealelõuna Riia võõrastemajas, kus olin ühel eesti proual abiks ülekolimisel ühest numbritoast teise. Tuletasin proua Kangro'le seda meelde, ja tema imestus oli suur, et siin kaugel põhjas me jälle kohtusime!

Küllastasin veel Moro isa ja onupoega, kes oli ümbruskonna jõukamaid farmereid ja omas Peace-jõe kaldal suurt veskit. Igal pool võeti mind lahkelt vastu ja olin õnnelik, et võisin jälle emakeeles kõnelda.

Kuid alatiseks ma Peace River Landing'usse ikkagi jääda ei saanud, ja nii määrasime viimaks kindlaks päeva, millal pidime oma teekonda jätkama. Mu auto oli juba ilusti korda seatud ja kõik ettevalmistused reisiks tehtud.

Meie ärasõidupäeva eelõhtul kutsus Kraus mind kõrvale ja pihtis mulle, et ta ikka kaasa ei sõida. Ta olevat küll igatse nud oma vanemaid näha ja selleks tulnudki meiega ühes, kuid nüüd, kus ta seisab silm silma vastu välismaailma kisa-käraga, ta näeb, et ei suuda lahkuda oma armsast ürgmetsast, kus ta on leidnud õige kodu. Niipea, kui jää on läinud, sõidab ta paadiga mööda jõge jälle tagasi.

Olin tõsiselt kurb, et pidin lahkuma sõbrast, kes oli mulle armsaks saanud. Veel

enam aga olin hämmastunud. Mees kõnnib maha 500 miili lumekingadel läbi ürgmetsa ainult selleks, et alustada teekonda tagasi! Tsiivilisatsioon peletas teda nagu mõnda metslooma tagasi ürgmetsa, mis asendas talle kõik — vanemad, sõbrad, elumõnused. Selle inimese mõttekäigust ei suutnud ma aru saada.

Küll tundsin minagi selle ürgmetsa võlu, küll sidus minugi hinge temaga mingi salaside. Kuid see oli alles nõrk ja tsiivilisatsiooni meelitused olid tugevamad. Nii pöörasingi ürgmetsale selja ja tulin jälle tagasi inimeste juurde.

Nüüd aga, kus Kanada ühes tähtsamas tööstuslinnas neid mälestusi meenutan ja veelkord mõttes kõike läbi elan, pean tunnistama, et hakkam oma sõbrast aru saama. Mida näen siin suurlinnas? Siin on tööpuudus, toidupuudus, üldine puudus. Palgavähendused ja streigid. Kommunism ja fašism, vastastikune vihkamine. Inimeste väljakurnamine ja hammaste kiristamine. Palavikuline relvastus, ettevalmistus sõdadele, mis töötavad kujuneda õudsemaks, kui kunagi varem... Mida siis õieti nimetamegi tsiivilisatsiooniks?

Ning tunnen, et need, kes jäid maha ürgmetsa, on palju õnnelikumad kui meie siin suurlinnades. Nemad ei näe kõike seda viletsust, mis meid ümbritseb. Ja mulle meenuvad indiaanlase sõnad, mis andsid hävitava hinnangu kõigile tsiivilisatsiooni imele: „Kus pole metsa, seal pole ilu, seal pole elu...“

Ärkamisaegne kirjanik välis- eestlasena.

Mõnda kirjanik A. Saali elust.

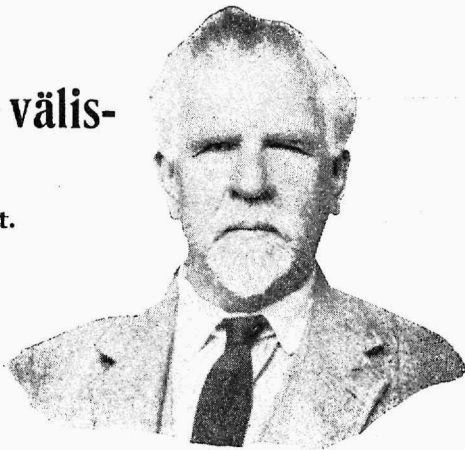
Silmapaistvama minevikuga väliseestlasi, kes kauaaegse kodumaalt eemalolemise peale vaatamata heades elutingimustes siiski oma kodumaad ei unustanud, oli kirjanik Andres Saal, kes suri Kalifornias, Hollywoodis, 23. juunil 1931. a.

Viimastel aastakümnetel teadsid väga vähesed, kus asub üks eesti paremaid poegi, kes kinkis kodumaa vanemale ja keskmisele põlvele hulga väga armastatud ja paljuloetud raamatuid, nagu „Vambola“, „Leili“, „Uudu ja Meta“ ja hulga teisi.

Üldiselt on Andres Saali elust kirjutatud võrdlemisi vähe. Ta sündis Pärnumaal Tori vallas 21. mail 1861. a. taluperemehe pojana. Hakkas juba noorelt kooliõpetajaks, läks siis „Oleviku“ toimetajaks, samal ajal täiendades oma haridust ka ülikoolis. Hiljem õppis ta tsinkograafia alal Gronenbergis ja Viinis, ning siirdus siis tagasi „Oleviku“ juurde tsinkograafiks.

Kodumaa tollaegsed kitsad olud ei rahuldanud edasipüüdlikku noormeest ja 1897. a. läks ta Saksamaale, sealt aga juba järgmisel aastal Jaava saarele, kus astus maamõõtjana ja topograafina Hollandi riigiteenistusse. Ta pidas ennast esimeseks eestlaseks Jaava saarel ja kõgu oma pika teenistuseaja kestel ei kohunud ta seal ühegi teise eestlasega. Küll pidas ta sealt aga pidevat kontakti kodumaaga, kirjutades pikki kirjeldusi kodumaa ajalehtedele jaa-valaste elust, töötades samal ajal aga ka veel ilukirjanduslikul alal.

Eestist lahkumise järele külastas A. Saal kodumaad üldse kahel korral — 1913. a. oma puhkuse ajal Jaava saarelt ja 1924. a. Kaliforniast. Oma esimesel külaskäigul viibis ta Eestis pikemat aega ja pidas siin terve rea loenguid. Sel ajal oli äge võit-

Kirjanik A. Saal.

lus venestamise vastu ja emakeelse kooli eest. Ta on siis Toris Piista-
ojal pidanud kõne noorjaavalaste liikumisest, võrreldes seda siin valitseva võitlusega venestamise vastu.

Teisel kodumaa reisil, 1924. a., külastas ta Tallinna, Pärnut ja oma sünnikohta Laasi talu Toris. Peale pikka väsitavat sõitu Kaliforniast Eestisse ei tunnud vana kirjanik ennast tervislikult kõige paremini. Siinsed olud olid muutunud ja arenenud ning A. Saal rõõmustas kodumaa vabanemise üle võõra ülevõimu alt. Viimsel kodumaa külastamisel viibis ta siin vaid lühemat aega, sõites peagi tagasi Kalifornia tervislikult heasse kliimasse.

Miks see vana eestlane ja tõsine rahvuslane Jaava saarelt lahkudes valis oma uueks kodumaaks Kalifornia, on seni jäänud selgitamata. Ta omas seal kolm suurt maja, mis andsid head sissetulekut üüri näol. Ent siiski ei soovinud ta viimset puhkepaika leida võõras mullas. Enne surma avaldas ta soovi, et tema põrm pärast põletamist krematooriumis toodaks kodumaale ja maetaks kodumaa mulda. See tema viimne soov ongi täitmist leidnud ja vana kirjaniku põrm puhkab kodumaa mullas.

Oma viimastel eluaastatel muutus A. Saalil nägemine halvaks. Siiski korraldas ta oma kirjatööde kogu ja oma mälestusi, milledest hulk juba on ilmunud.

H. T.

Kanada eestlaste Jaanipäeva koosviibimine Aldershotis, Hamiltoni lähedal. Koosviibimisel eestlasi Torontost, Buffalost, St. Catharines'ist ja Hamiltonist.

Ringvaateid välismailt.

Eestlaste elust Hamiltoni ümbruskonnas Kanadas.

Kanadas, Ontario osariigis, asub rohkesti eestlasi, kes omavahel läbi käivad ning koosviibimisi korraldavad. Hiljutü saabus pr. S. K-It, kes sõitis möödunud aastal Kanadasse ning abiellus seal Aldershoti eestlasega, suure puuviljafarmi juhatajaga, kodumaale kiri, kus pr. S. K. kirjutab muuseas:

Minu praegune elukoht on maal, suures puuviljafarmis, väikese linnakese Burlingtoni lähedal. Meist 7 miili eemal asub suurem linn Hamilton, kus elavad ka lähemad eestlased, kellega kokku puutume.

Seni on elu läinud päris hästi ja ma olen siinse elu ja olukorraga täiesti rahul. Võrreldes Eestiga, on siin palju kergemaid äraelamisevõimalusi isegi neil, kellel pole alalist kindlat tööd.

Ka meelelahutusest pole puudust, sest siinsed eestlased korraldavad tihti omavahelisi koosviibimisi ja nn. piknikke, kus alati valitseb lõbus meeleolu, mida aitavad tõsta veel ühised isamaalaulud, mängud jne. Neil koosviibimistel tunnevad eestlased endid ühise perena, kuigi tihti üksteist alles esimest korda nähakse.

Siinsetele eestlastele on juba traditsiooniks saanud ja a n i p ä e v a p ü h i t s e m i n e, mis harilikult aset leiab St. Catharines'is. Möödunud jaanipäeva pühitseti aga Aldershotis, abielupaar K u h i 'de juures. Eestlasi

oli kokku tulnud Torontost, Buffalost, St. Catharines'ist ja Hamiltonist. Ühes teistest rahvustest külalistega oli neid 60 ümber. Proua Kuhl oli terve päev tegemist külaliste kostitamise ja ta külalislahkust kiideti üldiselt.

Põllundus ja karjandus Uruguais. Rohutirtsude ja roheline kirbu nuhtlus.

Meile kirjutab Uruguai põllumajandusest sealne eestlasest farmer A. Telg:

Suurema osa oma sissetulekust saab Uruguai määratuist lamba- ja veisekarjadedest. Villa- ja lihaväljavedu moodustabki suurema osa kogu Uruguai väljaveost. Muidugi vajavad need suured karjad ka suuri karjamaid ja selle tõttu on põllumaad Uruguais suhteliselt vähe. Siiski veetakse siit välja nisu, maisi ja linaseemet, kuigi ainult vähesel määral.

Viimasel ajal on Uruguai valitsus hakanud panema suuremat rõhku põllunduse arendamisele. Selleks anti mõni aasta tagasi välja seadus, mis näeb ette, et igast suurmaaomandist peab 5—50% üles haritama põllumaaks. Protsent oleneb sellest, mis maakonnas vastav maaomand asub, mis veovõimalused selles maakonnas on (kui maa-ala juurest viib mööda tsementeeritud tee, on ülesharimisele kuuluva maa protsent suurem) ja mis laadi on maa ise. Nii ei kuulu ülesharimisele metsaga kaetud kui ka mägised maa-alad, samuti need, mis ajutiselt on vee all.

Selle seadusega ei ole uruguailased sugugi rahul. Ülesharimisega rikutakse ju nende karjamaid ja uruguailane kasvatab palju parema meelega karja kui harib põldu. Sellest tulebki, et seadusest katsutakse igapidi mööda hiilida ja seda täita ainult osaliselt. Ikka leitakse mõjuvaid vabandusi, miks üles haritud pole rohkem kui vast $\frac{1}{5}$ suure maa-alast.

Maapidajate vastuseisu uuele seadusele põhjustab suurel määral asjaolu, et põlluharimine Uruguais nii väga kerge polegi. Maa on siin väga mitmekesine isegi väikese pinna ulatuses. Nii koosneb iga suurem põld mitmest mullaliigist — musta mulla kõrval on liivast ja savist maad, mis muidugi nii head vilja ei kasvata. Viljapõllud on selletõttu pea alati laigulised.

Viljasaak oleneb suurel määral ka ilmastikust. Heal aastal saab päris rikkalikku saaki, halval aastal saab vaevalt seemne tagasi, vahest sedagi mitte. Uruguailane ei ole ka sugugi ettenägelik. Mõni aasta tagasi oli siin maisikaldus, mille tõttu ka maisihinnad aeti väga kõrgele. Järgmisel aastal kasvatasid kõik ainult maisi. Ja kuna järgmine aasta juhtus olema hea, osutus maisisaak haruldaseks. Kuid loodetud teenistus jäi tulemata — suure pakkumise tõttu püsisid hinnad väga madalal. Osa maapidajaid leidis, et ei tasu maisi põllult koristama hakatagi. Mais lasti põllul ära kuivada ja pandi talle siis tuli otsa.

Sedasama juhtub tihti ka kartuliga. Heal aastal ei tasu madala hinna tõttu kartuleid põllult üles võtta, vaid nad jäetakse sageli maa sisse „põllurammuks“. Kui aga juhtub kehva aasta, on kartulihinnad kuulmatult kõrged.

Suureks vaenlaseks Uruguai maapidajale on rohutirtsud. Varemadel aegadel ilmusid rohutirtsud Uruguaisse ainult 6—8 aasta tagant ja siis ka ainult mõnesse üksikusse maakonda. Nüüd aga on rohutirts Uruguais aklimatiseerunud ja sünnib ja kasvab siinsamas. Igaüks teab, missugust hävitustööd rohutirtsud teevad, ja pole ime, et mõnigi mees käega lööb põlluharimisele, kui ta oma paljakssöödud põllu ees seisab. Juhtub vahel, et hea pärituul viib rohutirtsude parved La Plata jõeile ja Atlandi ookeanile, kus neist siis üle poole hukub. Kuid see on ikkagi ainult õnnelik juhus.

Tänavu ilmus Uruguaisse veel üks parasiit, niinimetatud „roheline kirp“. See putukas hüppab orase varrele ja imeb selle mahlast täiesti tühjaks. Kuna neid söödikuid on väga palju, jätkub neid igale taimele, ja mõne päevaga on põld ära kuivanud. Põllumees on viljakoristamise murest lahti.

Uruguailasest põlluharija kasvatab enamasti ainult üht liiki vilja. Kui juhtub siis halb aasta, on tal näpud põhjas, ja järgmi-

sel aastal ta peab paluma seemet kas valitsuse abiandmise-asutuselt või mõnelt ärimehelt, kellele ta maksab kolmekordset hinda.

Välismaalased-põlluharijad on ettenägelikumad, Nad kasvatavad iga liiki vilja, teevad heina, peavad karja, kasvatavad juurja puuvilja ning viinamarju, millest siin valmistatakse väga head veini. Kui tal siis üks asi äpardub, õnnestub ikkagi teine, ja nii ei tarvitse tal minna kusagile abi paluma.

Üksvahe hakati Uruguais kasvutama nn. „mõrudat maisi“. Selle taimete terad on niisama maitsvad kui harilikulgi maisil, mõrudad on ainult ta lehed, mida selle tõttu rohutirtsud ei söö. See mõru mais annab head saaki ja oleks nii siis igapidi kohane kasvatamiseks — aga ta puuduseks on, et temast jäävad põllule väga suured ja paksud kändud. Nende tõttu on järgmisel aastal põldvikiks kõlbmatu, kändude ärakoristamine suurte põldudele aga läheb maksma rohkem kui külvilt võib loota saaki.

Ka leuitas keegi sakslane ristsugutuse teel nisusordi, mis kasvab siinsetes tingimustes väga hästi ja annab alati 25—30 seemet. Kuid jälle on asjal viga juures: 2—3 päeva jooksul pärast vilja valmimist peab ta ära koristatama, vastasel korral saab põllumees vaevalt 4—5 seemet väikesi teri. Nimelt pudenevad suured terad väiksemagi tuulepuhangu juures maha, ja seda imekiirelt. Teised nisusordid aga siin palju üle 8—10 seemne ei anna.

Kõige selle tõttu põlluharimine Uruguais ei ole eriti tulutoov elukutse. Põlluharija abistamiseks ikalduse puhul ja temale normaalse hinna kindlustamiseks pole seni veel midagi nimetamisväärset tehtud. Kuid kuna valitsusel on tõsine soov põllupidamist igapidi soodustada, tuleb arvata, et vastavad seadused ka luuakse. Kas karjapidamine siis põllunduse ees taanduma peab, näitab muidugi tulevik.

Rio de Janeiro eestlastel jälle konsul.

Eestli leidub rohkesti sõpru Brasiilias. Üheks niisuguseks sõbraks on meie aukonsul Brasiilia pealinnas, hr. dr. Oscar Sjöstedt, kes oma lühikese ametisolemise aja peale vaatamata on juba suures lugupidamises kohalikkude eestlaste hulgas.

Konsul Oscar Sjöstedt, rahvuselt taanlane, määrati E. V. valitsuse poolt ametisse 29. jaanuaril 1937. a. ja kinnitati Brasiilia valitsuse poolt 30. aprillil 1937. a., on kohapeal tuntud tööstur ja insener. Üks tema suuremaid teeneid on kaasabi kohaliku eestli seltsi legaliseerimisel, mis siin kehtinud

**E. V. aukonsul Rio de Janeiro
dr. Oscar Sjöstedt.**

sõjaseisukorra ajal kuidagi paigast nihkuda ei tahtnud. On toetanud seltsi aimeliselt ja määras veel igakuise toetusraha. On eestlaste ja seltsi saatusest elavalt huvitatud ja alati abivalmis.

Välisühimude koostöö küsimusi Eesti-Soome-Ungari Kultuurtoim- konna nõupidamisel.

25. septembril s. a. toimus Budapestis Eesti-Soome-Ungari Kultuurtoimkonna nõupidamine, millel muuseas arutati ka väliskodanikkude keskel hõimuliikumise arendamise küsimust.

Soome delegatsiooni esimees dr. F. A. Heporauta andis ülevaate sellest, kuidas neil aegadel, millal väljarändamist veel ei takistanud igasugused kitsendavad seadused, soomlasi suurel arvul lahkus kodumaalt. Eriti hoogus oli väljarändamine Ameerikasse, kus praegu elab kuni 400.000 soomlast. Dr. F. A. Heporauta mainis saatusliku eksituse seda, et neil aegadel Soome valitsuse poolt ei tehtud midagi väl-

jarändajate koondamiseks võimalikult samadesse keskustesse, kus nad oleksid võinud asutada suuremaid kolooniaid. Ka ei saanud väljarändajad kodumaalt mingit toetust oma hariduspüüetes — nad olid jäetud enda hoole. Siiski on välissoomlased omal jõul püüdnud säilitada oma rahvust ja loonud oma haridusasutusi, nad annavad välja oma ajalehti ja katsuvad kõvendada sidemeid kodumaaga.

Eeldades, et olukord on umbes niisamasugune ka Eestist ja Ungarist väljarännanutegega, tegi dr. F. A. Heporauta ettepaneku koondada hõimutegevuseks ka väljaspool nimetatud kolme riigi piire elavaid rahvaliikmeid, see tähendab, välissoomlasi, väliseestlasi ja välisungarlasi. Koondatult oleks välisühimlastel oma rahvuse säilitamine kergem, eriti suuremates keskustes, kus igal hõimul on suuremad kolooniad.

Selle kava läbiviimiseks peaksid dr. F. A. Heporauta ettepanekule vastavalt kultuurtoimkonnad astuma ühendusse väliskodanikkude-asja eest hoolitsevate organisatsioonidega, kes omakord peaksid püüdma õhutada hõimuharrastust väliskodanikkude keskel.

Soome toimkonna ettepanek võeti vastu.

Nagu Ungari toimkonna poolt kongressil teatati, sõidab lähemal ajal välisungarlaste koondamise otstarbel Põhja-Ameerikasse (Kanadasse ja USA-sse) Ungari haridusministeeriumi sekretär dr. vitez Ivan Nagy. Dr. Nagy on soovi avaldanud kontakti astuda ka sealsete Eesti ja Soome organisatsioonidega koostöö saavutamiseks.

Ludvig Jakobsoni kontsert Riias.

Kavatseb esineda ka Tallinnas.

Pühapäeval, 24. oktoobril andis Riia Eesti Hariduse- ja Abiandmiseseltsi laulukoori juhataja Ludvig Jakobson oma neljanda iseseisva viiulikontserdi Mustapeade klubis Riias.

Kontsert õnnestus hästi ning Lätis ilmutavad ajalehed töid pikki kirjutisi Ludvig Jakobsonist kui noorest viiulikunstnikust, kes viimastel aastatel on teinud suuri edusamme. Eriti suure ovatsiooni osaliseks said ettekantud eesti palad, nende seas ka üks Türrpu laul.

Ludvig Jakobsoni saatis klaveril Georg Porath.

Ludvig Jakobsonil on kavatsus tuleva aasta algul esineda Tallinnas iseseisva kontserdiga. Tallinna publik tunneb teda juba möödunud kevadest, millal L. Jakobson esines Riia Eesti Hariduse- ja Abiandmiseseltsi laulukooriga „Estonia“ kontsertsaalis.

Relvadelaeav „Vena“ Paldiski sadamas, mille protsess andis kõneainet nii Eestis kui välismail.

Kodumaa sõnumid.

Poliitilises elus oktoobri kestes kujunes tähtsamaks sündmuseks 14. okt. Tallinnas peetud Isamaaliidu kongress, kus esinesid programmiliste kõnedega riigihoidja K. Päts ja peaministri ase-täitja K. Eenpalu. Riigihoidja rõhu-tas oma kõnes, et eelseisvad parlamendi-valimised tulevad ilma erakondadeta ja erakonnad võivad välja kujuneda rahva-esinduse töö viljana. Seni on nelja aasta jooksul saavutatud rahva õlu arendamises suuri tulemusi ja edaspidise edu kindlus-tamiseks on vajalik, et võim püsiks kauem ühedes kätes, et kord rahva usal-duse saanud isikud võiksid teostada oma programmi. Peaministri aset. K. Eenpalu rõhutas, et eelolevatel valimistel ei saa olla vaba tegutsemisvõimalust nendel, kes on uue põhiseaduse elluviimise vastu. Poliitiline kihutustöö valimistel jääb ära. Parteide aeg pole veel saabunud. Majan-dusminister K. Selter oma kõnes andis ülevaate eesti majanduslikust olukorrast ja võis konstateerida, et eesti majanduse-elu on teinud suuri samme edu poole.

*

Eesti väliskaubanduses märgi-takse passiviteedi vähenemist, ja nimelt eeskätt septembrikuu suure aktiivsuse tõttu, mil väljavedu ületas sisseveo 2,4 milj. krooni võrra. Seega möödunud kolm-

veerandaasta passiivsus ulatub vaid 7,4 milj. kroonile. See võrdlemisi soodus tule-mus on saavutatud esijoones toor- ja pool-valmisainete väljaveo suurenemisest. Siia kuuluvad tekstiil- ja paberitootained ja mets.

Venemaa jaoks ^{*}töuloomade ost-mine on praegu täies hoos. Venelased alul lootsid Eestist osta kuni 3000 looma, kuid kõrgete piimahindade tõttu eesti ta-lupidajad eelistavad suurendada karja, ja venelased arvatavasti ei saa kokku roh-kem kui 2000 looma. Hea piimalehma eest venelased on maksnud kuni 350 kr., sugu-pulli eest 900 kr. Varematel aastatel Ven-nesse viidud lehmade seast on jõudnud üks eht eestlasliku visadusega purustada rekordigi: ta on Vene kõigi ae-gade parim lüpsilehm ja annab iga päev 52 liitrit piima.

*

Riigi 8,4 milj. krooniline neto-lisaeelarve esitati valitsusele kinni-tamiseks oktoobri keskpaigu. Seega seni-ne 1937./38. a. algeelarve ühes krediitide ülekandmisega tõuseb 89,9 miljonilt kr. 99,8 milj. kroonini, ehk 10,9 milj. krooni võrra suuremaks eelmise aasta omast. Uues lisaeelarves suuremate väljamineku-tena on ette nähtud maanteede ja sildade ehitamiseks 550.000 kr., raudteevalitsusele

900.000 kr., uute koolimajade ehitustööde lõpetamiseks 780.000 kr., uue küllahoone ehitamiseks 176.000 krooni jne.

Riigiteenijate palkade suhtes on otsustatud panna kehtima depressioonieelne, 1927. a. palgareedel, mille järele madalamapalgalisel 1. oktoobrist saavad juure 3 kr., kõrgemapalgalisel 20—30 kr. kuus. Lisaelarves on seks poole aasta peale võetud 1,4 miljonit krooni. Elukalliduse tõusu tõttu näib see vähema ulatusega palkadetõus riigiteenijatele osutuvat signaaliks ka eraettevõtete ametnike ja teenijate palkade tõstmiseks.

Stabiilne olukord Eesti panganduses, vastavalt ametlikele kokkuvõtetele 1. oktoobriks, püsib. Eesti pankadest ammutatud laenu vähenesid septembri kestel 118,2 milj. kroonilt 116,9 milj. kroonile, hoiusummad näitasid väikest juurevoolu 0,4 milj. krooni võrra. Riigi hoiukassa hoiuraved läksid tagasi 10,6 miljonilt 10,5 miljonile.

Kuna tööstuse osatähtsus eesti rahvamajanduses on järjest tõusul, kasvavad ka eesti tööstustöölaliste hulgad. Viimaste statistiliste kokkuvõtete järgi on Eesti suur- ja kesktööstuses töölistena töötamas ümmarguselt 60.000 inimest. Suurenenud on ettevõtete arv, ning seoses töömahu kasvamisega on ühtlasi kasvanud ka tööliste töötasu.

Siseturul tõusis oktoobri lõpuks eesti või hind 198 sendilt 215 sendile kilo. Põhjusena märgitakse võihindade uut tõusu Eesti väljaveomaades — Saksas ja Inglises.

Oktoobris selgunud lõplikud andmed tänavuse viljasaagi kohta Eestis kõnelevad väga rahuldavat keelt. Põllumajandusaasta kujunes märksa paremaks eelmisest, ning talundite rahalised sissetulekud on tõusnud suuremaks 1. a. omist. Ka tänavused taliviljaorased on paremad, kui rea viimaste aastate jooksul. Kui see seisund püsib, võib loota head saaki ka tuleval aastal.

End. eesti vabadussõjalaste liikumise juhi A. Sirgu laip toodi oktoobri alul Luksemburgist, kus ta suri hotelliaknast alla hüpates, Soome, Helsingisse ja maeti abikaasa ja sõprade juuresolekul. Matustel kasutasid mõned isikud võimalust öelda Eesti praegust režiimi haavavaid väljendusi. Selle järelkajana Eesti valitsus esines protestiga Soome valitsuse ees. Soome ajakirjandus nõuab valjumat järelevalvet eesti vapside järele, kes viibivad Soomes maapaos.

Eesti politseivalitsuse direktor R. Veermaa oktoobris käis tutvumas politsei korraldusega Kesk-Euroopa riikides ning, jagades tagasitulekul ajakirjanikele oma reisimuljeid, märkis muuseas, et Eesti politsei väljaõppel ja inimmaterjalil on üks paremaid. Roimarite tabamises Eesti on Euroopas esirinnas, kuid on täiesti maha jäänud oma varustusega; eesti korraldajatel pole alati käepärast isegi telefoni, rääkimata oma raadiost, hääreaparatuuridest ja muust.

Haridusminister kol. A. Jaakson oktoobri keskel käis Budapestis, kus kirjutas alla Eesti-Ungari kultuurkonventsioonile, mille abil tahetakse tihendada kultuurilisi sidemeid ja läbikäimist Eesti ja Ungari vahel ja väliseestlaste ja välisungarlaste kaasa tõmmata kultuuri tööle. Samasuguse konventsiooni sõlmimiseks sõitis Ungarisse ka Soome haridusminister Hannula.

Riigihoidja otsusega kutsuti ära senine Eesti saadik Soomes Hans Rebane ja määrati saadikuks Riiga, arvates 1. novembrist s. a.

Okt. peetud kirikukogul Tallinnas võeti vastu otsus, millega Eesti ev.-luteriusu kirikul edaspidi on neli piiskoppi ja üks peapiiskop. Maa jagatakse nelja piiskopkonda, nim. põhja-, lääne-, lõuna- ja ida-piiskopkonniks. Praeguse piiskopi H. B. Rahamäe poolt kirikukogule esitatud aruandest nähtus, et möödunud tegevusaasta jooksul luteriusu kiriku liikmete arv Eestis oli kasvanud 10.706 isiku võrra ja praegu kuulub sellesse kirikusse 847.600 inimest.

Riigihoidja kirjutas 22. okt. alla riigi ehitusettevõtte „Ehitaja“ põhimääruse dekreedile, mis hakkab kehtima 1. det. s. a. Kogemused olid näidanud, et riigiasutuste poolt ehitustööde teostamine majanduslikul teel osutub liiga rasketoimeliseks riigiasutuse tegevuses nõutavate rohkete formaliteetide tõttu. Uus riiklik ettevõtte luuakse kvalifitseeritud koosseisuga, kes ühtlasi oleks vaba töödpidurdavatest formaliteetidest. Uues riiklikus ehitusprogrammis on ette nähtud rida monumentaalseid suurehitusi, mida ei suudaks täita senised era-ehitusettevõtjad. „Ehitaja“ põhikapitaliks on esialgu ette nähtud 400.000 krooni.

Oktoobri lõpus jõudis Londoni kaudu Eestisse 400 tonni Austraalia põlevkivi, kuma austraallased Eestis käsitatava meetodi oli ajamiseks arvavad oma põlevkivile kõige soodsamaks. Kui proovikatsete tulemused osutuvad rahuldavateks, tellitakse õlivabriku sisseseade Eestist.

Vanaraud voolab Tallinna.

Tallinna elanik pr. V. Krikk annetas eesti kaitsejõudude jaoks suure purgitaie veneaegset vaskraha. Keskel seisab Joh. Pitka.

Selle ehitaks Fr. Krulli tehas, kes on valmistanud ka „Kiviöli“ õlivabriku seade. Austraalias tahetakse rajada suurt põlevkivitööstust, millest võtab osa ka riik.

*

Metsamaterjali hinnatõusu tagajärjel on eesti tööstuses hakatud ikka enam kütteks tarvitama põlevkivi. Nii saadetakse praegu üksnes Kohtla-Järve kaevandusest mitmesugustesse riigiosadesse juba kuni 50—60 vagunit, s. o. kuni 1000 tn. põlevkivi päevas.

*

Eesti põlevkiviväljade suurimas keskus, Kiviöli põlevkivitööstuses on 15 a. tegevuse vältel kogunenud õliajamisest ülejäänud tuhande saja meetri kõrgune tuhamaägi. Nüüd üks Berliini keemik, olles tuhande saanud proove, teatas vabriku juhatusele, et tal olevat läinud korda põlevkivituhande saada musta värvi, mis omadustelt suutvat võistelda isegi paremate värvidega. Seega tõuseb juba päevakorrale Kiviöli suure tuhamae eksploateerimise küsimus. On välja arvestatud, et mäe suurus ulatub üldsummas 1.257.000 kuubikmeetriks.

*

1. oktoobril alustas allveelaevastiku sihtkapital üleriiklikku aktsiooni vanametallide kogumiseks. Aktsioon, mis kestab 31. detsembrini 1938. a., toimub loosungi all: „Kogu rahva vanametall — riigikaitsele.“ Metallide realiseerimisest saadud raha läheb uue allveelaevade hävi-

taja ehitamiseks. Sihtkapitali juhatus on asunud seisukohale, et vask, pronks, tina, alumiinium ja malm, mida on võimalik Eestis sulatada üles, sulatatakse üles ja müüakse kodumaistele tööstustele. Need metallid, mida ei saa kodumaal üles sulatada, müüakse välismaale. Vanametalli kogumiseks juba on korraldatud üleriikliku ulatusega võrk, ning juba esimesel kogumispäeval üksnes Tallinnas tuli kokku vanametalle mitmekümne tonni ulatuses.

*

Sotsiaalministeeriumis valmis uus emade- ja lastekaitse seadus, mis näeb ette suuri soodustusi lasterikastele perekondadele ja lastekaitse üldiselt. Vanemad, kellel on 3 või rohkem kooliskäijat last, saavad laste õppemaksu alandust kuni 50 prots., üürisoodustusi kuni 50 prots., sõiduhinnaalandust raudteel, tasuta ravi perekonnaliikmele, soodustusi pääsuks kultuuriasutustesse (muuseumidesse, kunstinaäitustele jne.), jne. Puudustkannatajad sünnitajad võivad saada tasuta sünnitusabi, riigi kulul oleks laps kasvatada imikute- ja emadekodudes kuni kolme aastani, linnalastele võimaldataks kuni kolme aastani. Seadus näeb ette lastekaitsefondi asutamist, kust määratakse toetust omavalitsustele ja organisatsioonidele emade ja lastekaitse korraldamise kulude katteks.

*

Sotsiaalministeeriumis on samuti töötatud välja uus haiguskindlustuse

seadus, mis haaraks kõiki palgalisi ja nende perekonnaliikmeid. Seega kindlustatute koguarv tõuseks praeguselt 60.000-lt 190.000-ni.

Väikeses Keila alevis, sealse jaoskonna-kohtuniku juures tuli oktoobri lõpul arutusele salapärane ja kirju protsess, mis oma ulatuselt kandub üle Eesti piiride, küündides koguni kaudselt maailmapoliitika regioonidesse. Protsessi põhjustajaks on mitme nimega salapärane auriik „Jaron-Vena-Bena“, mis saabus Paldiski sadamasse suure laadungi relvadega. Laev ei olnud oma surmatoovat kaupa viinud määratud sihtkohta ja oli tulnud selle asemel varjule meie vabasadamasse Paldiskisse. Sel puhul tõsteti laeva vastu 8000 naelsterlingi suurune kahjutusunõudmine ja laev pandi selle kindlustuseks aresti alla. Nõudjate voliniku on Tallinnas tuntud äri- ja rahamees Boris Linde.

Vahepeal selgus, et relvalaadung oli määratud Valencia valitsusele. Prantslane Emile Cellon, kes laeval asus Valencia valitsuse volinikuna, on prantsuse kommunistliku partei liige.

Nähtavasti taheti teiselt poolt laevakapteni Vasilaskise kaasabil laevalaadungit omandada, et seda müüa teisele võitlevale poolele.

Kuna laevakapten Vasilaskis võttis eeluurimisel tema vastu tõstetud süüdistused omaks, siis lõpetati juurdlus ses asjas ning esitati prokuröörile seisukoha võtmiseks. Et kapten nii kergesti loobus laevast, on seletatav sellega, et laeva omanikuks sai ta juhuslikult. Kõneldakse, et asetleidnud sekeldused relvalaadungiga olevat tingitudki sellest, et kauba eest on mõnelt poolt pakutud veelgi suuremat hinda. Laadung oleks teel Gdyniast Paldiskisse maha müüdnud kolmandale asjastuhvitatud poolele, kuid laadungi praegune omanik sai õigel ajal asjast teada ning takistas „Venat“ ja ta juhte seda operatsiooni teostamast.

Paldiski tolliinspektor andis vabasadamasse mahalaaditud „Vena“ relvalaadungi üle ta õigele omanikule — Boris Lindele. Nüüd, kus relvalaadung on jälle Pariisi firma voliniku käsutuses, on oodata selle toimetamist juba lähemal ajal sihtsadamasse.

B. Linde oli mobiliseerinud oma huvide kaitseks viis tuntutamat Tallinna advokaati.

Eesti uus ringhäälingu saatetejaam Türil on nüüd lõplikult valmis. Praegu käib aparatuuri reguleerimine ja korraldatakse proovisaateid; pidulik avamine on ette nähtud 28. novembril, Eesti-Soome ja Balti riikide raadiokonverentsi ajal. Järgmises numbris toome Eesti

suursaatjast, „moodsaimast Euroopas“, lühema kirjelduse.

10.—12. oktoobril möödus kakskümend aastat sakslaste maale tungimisest Saaremaal ja teiste Eesti saarte vallutamisest. Seda hõlbustas vene vägedes 1917. a. maad võtnud laostumine, nii et õiget lahingut Saaremaal ei tulnudki. 20. oktoobriks olid sakslased vallutanud ka Muhu- ja Hiiumaa. Sõjaliselt oli see väga tähtis võit. Järgmisel kevadel võisid sakslased kinnitada kanna ka mandril ja okupeerisid Eesti, kuni 1918. a. jõulu eel kaotuste tagajärjel läänerindel leidis aset lagunemine nende endi ridades, kus nad maalt lahkusid ja algas Eesti vabadussõda pealetungivate vene punavägede ja hiljem ka toibunud langesväärni vastu.

Riikliku 5. klassiloterii 2. klassi loosimine toimus 28. ja 29. oktoobril Tallinnas, kusjuures peavõit, 15.000 krooni sattus Valka. 3000-kroonine võit sattus ühele Tallinna Tööliste Ühispannast müüdnud piletile, 7000 krooni võitja oli pileti ostnud Tallinna Balti jaamast, ning vähemad võidud läksid peamiselt provintsi. Preemiavõit, 15.000 krooni aga läks ühele Nõmme väiketöösturile, kes on perekonnanimene.

Eesti kirjandusturul väljakujunenud kombe kohaselt ilmub suurem osa tähtsamaid teoseid igal aastal jõuludeks. Suurimaks eesti kirjastuseks on „Noor-Eesti“ Tartus, kes ka tänava kirjastab kuni 90 protsenti uudistoodetest eestlaste jõululauale. Üldse ilmub „Noor-Eesti“ kirjastusel 13 uut romaani, 2 novelli ja jutustust, 4 luuletuskogu, neist kaks teises trükis, ja nimelt M. Underi „Kivi südamest“ ja V. Ridala „Laulud“ ning „Kauged rannad“ ühises kogus. O. Lutsult ilmuvad „Mälestused IX“, Aug. Jakobsonilt romaan „Vaikne õhtu“, Jaan Kärnerilt esseede kogu „Lehed tuulde“, M. Metsanurgalt romaan „Kutsutud ja seatud“, — ühe pastori päevikuna, ning Mälgult „Taeva palge all“, milles autor käsitleb hülegküttide elu. M. Raud esitab romaani „Turg“, milles ka tõeliselt kirjeldab eesti pealinna turgu, A. Antson on kirjutanud esikromaani „Kirg“, mis olevat — põnev. Ka A. Gailit on rikkastanud eesti kirjandust uudisteosega; ta seekordse romaani pealkirjaks on „Leegitsev süda“. H. Visnapuu romaan on müidigi värsksides ja kõlab pealkirjana: „Saatana vari“. Uudistega teistelt eesti loovkirjanikelt tutvustame lugejaid edaspidi.

Seekord märgime veel, et oktoobri lõpuks jõudis Eestis müügile suure koguteosé „Vabadussõja ajalugu“ 1. köide, mis käsitleb Eesti riikliku iseseisvuse algust ja vabadussõda kuni maikuni 1919. Teos, millele ettetellijaid oli 6500, sisaldab

teksti 560 lhk. ja on varustatud enam kui 400 illustratsiooniga ja kaardiga. Tema hinnaks on 6 krooni.

*

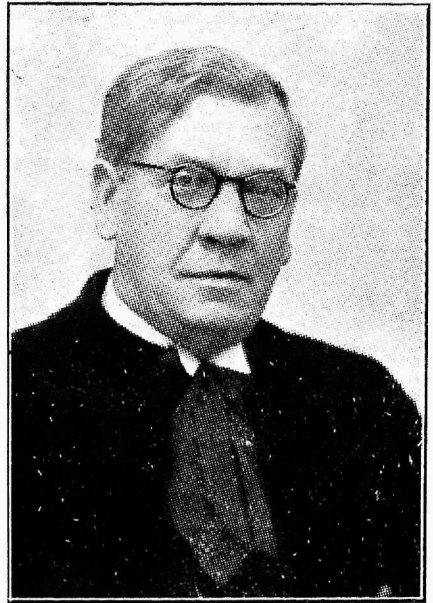
Eestis võib olukord niisuguseks kujuneda, et kõik vanapoised võetakse uurimise alla. Nimelt jätkab Viljandi arst dr. M. Nõges vanapoiste mitteabiellumise põhjuste uurimist üleriiklikus ulatuses. Ta on saatnud kõikidele vallasekretäridele ankeetlehed, paludes andmeid kõikide üle 30 a. vanade meesisikute kohta, kes pole abiellunud. Paari nädalaga on dr. med. Nõgesele tulnud teateid 30 valast 3486 vanapoisi kohta. Ta loodab nüüd, et temal läheb korda läbi katsuda kõikide Eestis elavate vanapoiste „südamed ja neerud“ ja ükskord avalikkusele anda konkreetne ülevaade mitteabiellumise põhjuste üle. Nii ehk suudetakse leida ka abinõusid, kuidas vanapoiste seisust vähendada ja võib-olla ka aidata kaasa rahvaarvu suurenemisele.

*

21. oktoobril s. a. pühitses „Estonia“ teatri kapellmeister Raimund Kull kahekordset juubelit: 25 aastat tegevust „Estonias“ ja 40 aastat tegevust muusikamehena.

R. Kull sündis Narvas 3. oktoobril 1882. a. Juba kaheksa-aastaselt hakkas ta õppima muusikat. Hiljem siirdus R. Kull Peterburisse, kus astus Peterburi konservatooriumi trombooni-klassi, mille lõpetas 1906. a. vabakunstiniku diplomiga. Lõpetanud konservatooriumi, töötas R. Kull talveti Peterburis, kuna suveti mängis orkestrites paljudes Venemaa suvituskohades. 1912. a. sügisel kutsuti R. Kull „Estonia“ kapellmeistriks, millisel kohal juubilar on püsinud kuni tänapäevani.

R. Kull tõi „Estonia“ teatri muusikalisse tegevusse oma temperamendi ja energiaga värskust ja hoogu. „Estonia“ ooperi, opereti ja sümfoonilise muusika edukas areng ning nende tänapäevane kõrge tase on tihedasti seotud tema nimiga.

Raimund Kull oma 25-aasta lava-juubeli puhul.

Kapellmeistri töö kõrval tegutseb R. Kull veel vanema õpetajana Tallinna riiklikus konservatooriumis ning muusikajuhina Riigi Ringhäälingus.

R. Kull'i juubelit tähistati „Estonia“ teatri poolt B. Smetana koomilise ooperi „Müüdnud mõrsja“ esietendusega. Pärast ooperit toimus laval juubilarile austamine, mil puhul R. Kull'ile anti üle ümbrikud riigihoidja, Tallinna seltskonna ja Riigi Ringhäälingu poolt. Igasuguseid kingitusi ja lilli annetati juubilarile aukartustärataval arvul. Tervitustelegrammide arv ulatus paarisajani, ja need olid saabunud organisatsioonidelt ja sõpradelt nii kodu- kui ka välismaalt.

Juubeli puhul nimetas Haridusministeerium R. Kull'i professoriks.

„Kaugelt näen kodu kasvamas . . .”

Tulgem ja vaadake teda lähedalt Eesti Vabariigi XX juubeli-aastal ja võtke osa juubelipidustustest!

Sao Paulo eestlasi Juquerys üksildast eesti asunikku Robert Blokmanni külastamas.

Vasakult: Elsa Toop-Blokmann, Emma Blokmann (lesk), asunik Robert Blokmann, Arnold Blokmann ja Ilmar Toop. Tagaplaanil tüübiline brasillia asuniku savist elamu.

Organiseeritud Välis-Eestist.

„Uus Kodu“ Rio de Janeiro tegutseb jälle.

Peale pikemat vaheaega, mille põhjustas kehtinud sõjaseadus, algas „Uus Kodu“ Rio osakond jälle tegevust. Kuid nüüd juba ametlikult registreeritud seltsina, omades täieliku tegutsemise loa.

Kui siin sõjaseadus kaotati, siis hakkasid seltsi juhatuse liikmed pr. Hilda Krisch, hrd Johann Krisch, Elmar Reigas, Vilhelm Lauk ja Alfred Einsel katseid tegema, et „surnule“ hinge sisse ajada. Aralt suunati pilgud uue E. V. aukonsuli poole, kellega puudus veel igasugune läbi käimine. Tagajärg oli otse ootamatu. Konsul dr. Oscar Sjöstedt mitte ükski ei aidanud seltsi juriidiliselt, vaid ka ainelselt, lubades oma abi edaspidigi, kui seda tarvis on.

Et seda „ärkamist“ või uuestisündi väärrikalt pühitseda, korraldas „Uus Kodu“ Rio osak. juhatus 21. aug. 1937. a. teeõhtu eestlastele ja kutsutud külalistele.

Auvõrastena viibisid teeõhtul E. V. aukonsul dr. Oscar Sjöstedt abikaasaga, dr. Richard Reidy, rahvuselt inglane, eestlaste sõber, kellel olid veel kõige suuremad teened seltsi legaliseerimisel, ja hr. Ernst Heide, rahvuselt taanlane, kes on konsuli äraolekul tema kohustetäitjaks.

Teeõhtu avas lühikese kõnega seltsi esimees Johann Krisch. Kõnele vastas konsul Oscar Sjöstedt, tänades ja rõhutades, et loodab parimat läbisaamist eestlastega, milleks peab kaasa aitama meie kodumaa de Taani ja Eesti eriti sõbralik vahekord. Pealegi sarnanevad meie maad väga nii kliimaliselt, geograafiliselt kui ka ajalooliselt. Siis luges ette äsja omatud „Economic Development Of Estonia'st“ tähtsamaid statistilisi andmeid mitmesugustelt aladelt, juhtides tähelepanu eriti suurele majanduslikule tõusule just viimastel aastatel. Lõpuks palus eestlasi eriti kokku hoida ja ühineda üheks pereks.

Õhtu möödus tujukiüllaselt. Peale ametliku osa lõppu ja auvõraste lahkumist ei

Rio de Janeiro eestlased seltsi uuestisünni koosolekul 21. aug. s. a.
Ees istuvad auvõrad: aukonsul dr. O. Sjöstedt erikaasaga (keskel), dr. Richard
Reidy (paremal) ja hra Ernst Heide (vasakul).

suutnud üle nii hulga aja kokkutulnud eestlased veel lahkuda ning vesteldes ja lauldes kestis teeõhtu mitteametlik osa kella 4-ni hommikul.

*

Pühapäeval, 5. sept. 1937. a. pidas „Uus Kodu“ Rio osak. oma peakoosolekut. Koosoleku avas seltsi esimees Johann Krisch, juhatas Ilmar Toop ja protokollis Vilhelm Lauk.

Ülevaate seltsi möödunud tegevusest, õigemini mittetegevusest, andis esim. Joh. Krisch, selgitades selle põhjusi ja näidates, milliste raskustega oli tegemist. Kasaruande kandis ette kassap. Alfred Einsel ja sellest selgus mauseas, et kassas oli raha 1. mail 1936. a. 401 \$ 700 (milreisides), 1. aug. 1937. a. 211 \$ 100 ja 1. sept. 1937. a. 804 \$ 600.

Enne valimisi teatas vana juhatus, et lahkub täies koosseisus, sest volituse aeg oli lõppenud.

Valiti uus juhatus, kes ametid jagas järgmiselt: esim. Johann Krisch, abi-esim. Vilhelm Lauk, sekr. Elmar Reigas, esim. abi Johannes Muttik, teine abi Aleksander Krabi, kassap. Alfred Einsel ja abi Eduard Muttik.

Revisjonikomisjoni valiti hrd Ilmar Toop, Hermann Klaussen ja Ferdinand Freimuth.

Sao Paulo eestlaste lauluõhtu ja peakoosolek.

Vähemalt kord kuus pakub Sao Paulo eesti seltsi „Uus Kodu“ näitetrupp Edgar Tamberg'i energilisel juhtimisel midagi huvitavat Sao Paulo eesti seltskonnale.

Nii korraldas mainitud näitetrupp ka 18. septembril s. a. näitetrupi lauluõhtu, kus koosviibijail oli võimalus näha, mida

kõike võib saavutada hea tahtmise juures ka kitsastes oludes.

Seltsi keelpillideorkester on küll alles väikene, ometi mängis ta avamänguks „Porilaste marssi“ väga hoogsalt.

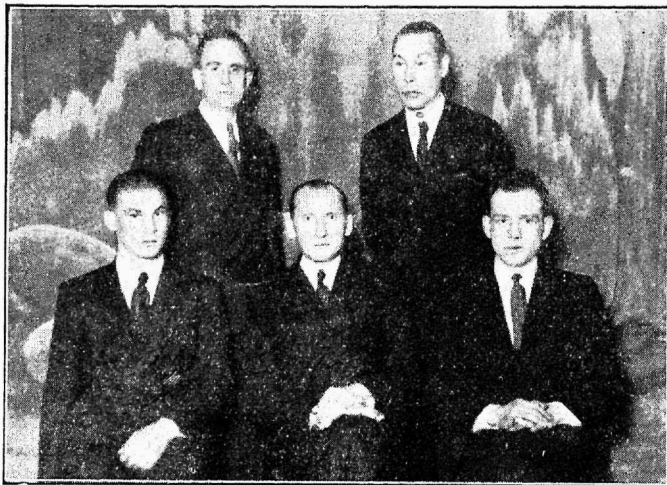
Seltsil on palju häid nais- ja meeslauljaid. Prouad Klara Muna ja Nadja Tamberg ning preili Alma Liba on seltsi õibikuiks, kes kunagi ei keela oma lahkete kaasabi seltsi ürituste puhul, rõõmustades kuulajaid eesti lauludega. Meeslauljaid tuleks mainida härrasid E. Tamberg'i, V. Saaber'i, E. Anderson'i, V. Kurik'i ja A. Reks'i, kes esinesid lauluõhtul küll solistidena, küll duetis ja kvartetis.

Osavõtt lauluõhtust oli rohkearvuline — kokku oli tulnud ligi kakssada eestlast! Kõigile lauljatele avaldati tormiliselt kiitust ning ühtlasi väljendati soovi, et see lauluõhtu ei jääks viimaseks.

*

3. oktoobril s. a. pidas Sao Paulo Eesti Abiandmise- ja Hariduse-Selts „Uus Kodu“ korralise poole-aasta peakoosoleku, millest võttis osa 27 seltsiliiget. Nagu seltsi poole-aasta tegevuse aruandest selgus, on seltsi juhatus selle aja jooksul pidanud 13 korralist ja 2 erakorralist juhatuse koosolekut. Seltsi poolt on korraldatud 26 tantsuõhtut, 1 tantsupidu, 5 perekonnaõhtut eeskavaga, 1 perekonnaõhtu ilma eeskavata, 1 kontseri-õhtu (Jaam Mölder'i lauluõhtu), 1 Läti-Leedu-Eesti ühine pidu, 1 tegelaste teeõhtu, 1 propaganda-õhtu (Jüri Viinamäe korraldusel) ning 2 kino-õhtut.

Kassa aruandest selgus, et 1. sept. s. a. oli seltsil kassas raha Rs. 643\$300.—, sealjuures võlgu Paul Veltson'ile Rs. 800\$000 ja aukonsul Finn B. Arnesen'ile Rs. 800\$000. Pangas jooksvat arvel on seltsil Rs. 35\$700. (Rs. \$1000 võrdub 20 eesti sendile).

Buenos Aیرهse
Eesti Seltsi
„Estonia“
Juhatus 1937. a.

Istuvad vasakult:
H. Post, konsul
T. Gutman (esi-
mees), J. Taaler;
seisavad: J. Pet-
tai ja A. Hansi.

Koosolekul otsustati raamatukogu tarvitajailt tulevikus nõuda kautsjoni raamatu väärtuses ning lugemisemaksu. Sellest maksust sissetulev raha kasutatakse seltsi raamatukogule uute raamatute ostmiseks.

Käesoleval ajal on seltsil 65 hääleõiguslikku liiget.

Seltsi aadress on: rua Conde de Sarmadas, 170, Sao Paulo, Brazil.

Buenos Aیرهse Eesti Selts „Estonia“ uutes ruumides tegutseb uue hooaga.

Pilku heites E. S. „Estonia“ möödunud aasta tegevusele, peab mainima ja tööle au andma, et on palju tehtud ja vaeva nähtud.

Suured teened on selles eriti juhatusel liikmetel, kes teavad, kuidas tuleb nii sageli raskeid olukordi võita ja innukat tööd teha, et edasi viia seltsi elu nii aineliselt kui ka vaimsetl.

Möödunud aasta algul kujunes väga hädavajalikuks oma ruumide muretsemine — lihtsalt võimata oli tolleaegses kõrtsivaimus edasi töötada (eestlaste kooskäämise ja seltsi ruumideks olid kõrtsi ruumid). Selle mõju oli suur meie seltsi arengus, juba kadusid paljud seltsi liikmed ning juhtide töö oli ka väga pidurdatud, kuna kooskäämise ajaks olid ainult laupäeva õhtud. Oldi nii palju räägitud, nõu peetud ja koosolekuil resolutsioone vastu võetud seltsile oma ruumide muretsemises, aga ikka ei saanud seda teostada. Nüüd oli aga muudatus ka Buenos Aیرهse eestlaste seltsielus, kui aasta tagasi tuli seltsi esimeheks E. V. konsul T. Gutman. Ühisel jõul asus uus juhatus seltsile sobivaid ruume otsima.

Palju oli raskusi ja takistusi seltsi ruumide üürimisel, aga T. Gutmani isiklikul agaral kaastööl saadi kõikidest raskustest üle. Suured teened on oma ruumide hankimisel hr. G. Vitsuril (kaunaegne endise Argentiina Eesti Seltsi „Ühenduse“ esimees). Viimane ühes seltsi juhatusega kirjutas ühiselt alla üürilepingule, seega tehes end isiklikult kaasvastutajaks üüri maksimisel.

Algatajaile ennustati vaid üht, et selts neis ruumes kaua ei suuda vastu pidada. Mäletan isiklikult liikmeid, kes ruumide avamispeol rääkisid kolmest kuust ja mõni optimistlikuma vaimuga julges isegi poolest aastast kõnelda, et siis ikkagi tuleb jälle kõrtsiruumidesse tagasi kolida.

Ent E. S. „Estonia“ on vist oma kaitsevaimudki. Või oli see üksikute juhtide jonn ja visadus, mis praegugi hoiab seltsi oma ruumides.

Olevik on näidanud, et selts täiesti on võimeline iseseisvaid ruume pidama, ehkki oma ruumide ülevalpidamine on nõudnud ohvrimeelsust mitte ükski juhatusel liikmeilt-tegelasilt, vaid kogu seltsi liikmekonnalt, kelle kaasabil saadi üle kõigist raskustest. Eriti tänuväärseks jääb selts E. V. aukonsulile Alvorstenile, asekonsulile T. Gutmanile ja veel rühmale eestlastele, kes peale seltsi liikmemaksu toetavad seltsi veel suurema summaga.

Sama juhatuse ajal ja algatusel alustas tegevust seltsi naisring, korraldades pidusid, näitemänge, rahvatantse, referaate jne. Väga silmapaistvat ja armastusväärset tööd on teinud ring meie noorte organiseerimisel. Ühes seltsi ruumidega on teostunud üldine areng ja tegevus on palju intensiivsemaks ja laiaulatuslikumaks muutunud. Loodame, et ka tulevikus kõik Argentiina eestlased kaasa aitavad ja meie

seltsi tegevus ikka samas sihis edasi areneb. Olgu meil kõigil usku oma seltsisse, töösse ja inimestesse!

*

Naisringi korraldusel peeti 21. aug. E. S. „Estonia“ tegelasile omavaheline koosviibimine, kus hüljem ringi korraldusel serveeriti teed.

Peame olema tänulikud meie agaratele tegelasile, kelle kaasabil on suudetud tõsta seltsi kultuurilist ja ka materiaalselt tasapinda.

Võrdlemisi pisike on meie aktiivne tege-laspere, kuid selles leidub palju töötahet, armastust ja ohvimeelsust oma organi-satsiooni vastu.

Need tegurid on võimaldanud võidu nii mitmeski raskuses ning loonud pidulikkudel sündmustel suure vaimustuse.

Koosviibimine kestis hilja ööni, kus arutleti seltsi ellu kuuluvaid küsimusi, peeti plaane ja algatati uusi ideid, mis kuidagi võiksid kasulikud olla meie seltsile.

Suuremaks pidupäevaks s. a. Buenos Aireses oli E. S. „Estonia“ naisringi esimese aastapäeva peoõhtu, mis toimus 14. aug.

Peoõhtule oli rahvast erakorraliselt palju kokku tulnud.

Tegelased olid teinud kõik, et eeskava oleks sisukas ja mitmekesine. Programmis oli naljamäng, klaverisoolod ja balleti. Oli tehtud hull tööd ja nähtud palju vaeva. Selle tõttu oli aega ka peoõhtu nii kaasa-kiskuv, et kauaks meelde jääb.

Eriti kordaläinuks tuleb pidada näiden-dit, kus tegelased osutasid palju oma alga-tust, leidlikkust ja hoogu.

**Eesti tantsitar Brasillias
Linda Kersten.**

Lahkus Buenos Airesest, et lõigata loor-bereid Rio de Janeiro.

Haaravad olid ka eesti neidude balleti-trupi ettekanded pr. Alma Kersten de Yodardi juhatusel, kes sellel alal on tä-nuväärt tööd teinud. Ettekannetele nõudis publik korduvalt lisa, tõendades, et oskab väärikalt hinnata tegelaste häid saavutusi.

Ka aineliselt võib pidu kõigiti kordäläi-nuks pidada.

E. S. „Estonia“ juurde kuuluv naisringi asutati aasta tagasi ja selle aja jooksul on ta seltsi tegevuses väga elavalt kaasa aidan-nud, tõmmates ligi seltsi tegevusele palju eestlasi, eriti naisperet.

*

Buenos Airesest lahkus 14. aug. Rio de Janeirosse tantsijanna pr. Linda Kersten. Tantsitari oli saatmas palju eestlasi ja ka rida kohaliku teatri tegelasi.

Alates 1925. a. on L. Kersten kogu aeg Ameerikas viibinud, esinedes Buenos Aireses, Rio de Janeiro ja teistes linnades, saades igal pool sooja vastuvõtu ja teeni-tud kiituse osaliseks.

Oma esimese tantsukooli sai L. Kersten Eestis „Estonia“ teatri tantsuõpetaja Veera Bertingi juures. Hüljem, kui tantsitari va-nemad asusid L.-Ameerikasse, jatkas ta oma õppimist Rio de Janeiros riigi teatri balletiõpetaja Olivera stuudios, kus kiip-ses kiiresti väljapaistvaks tantsijaks, tänu oma loomupärasele andekusele.

Linda Kersten on sageli moodsate voo-lude mõjul pidanud loobuma klassikalise-st balletist, jäädes siiski truuks poolklassika-lisele balletile. Repertuaaris on tal olnud õige mitmekesised ballett- kui ka karak-terakrobaatilised tantsud.

**Buenos Airese Eesti Seltsi „Estonia“
naisringi juhatus.**

Vasakult: prd. J. Kappet, M. Kersten (esinaine) ja M. Jaakson (kirjatoim.).

Tantsitar on palju kordi meie Argentiina eesti seltsi peoõhtutel oma võlva tantsuga esinenud. Tema tantsud on alati olnud huvitavad ja jäävad püsima Buenos Airese eestlaste südames kauni mälestusena. Soovime tantsitarile ka tulevikus palju edu ja õnne!

Suur eestlaste suvepidu- laulupäev Bostonis.

Viimaseid uudiseid Bostoni Eesti Seltsi tegevusest.

Bostoni Eesti Seltsi poolt 28. ja 29. augustil s. a. korraldatud suvepidu-laulupäev õnnestus üle ootuste hästi. Oli kokku tulnud mitusada eestlast küll kaugel, küll lähedalt. Paljud pidulised jõudsid Bostonisse juba laulupäeva eelõhtul, s. o. 27. augustil, nende hulgas ka dr. P. A. Speek Washingtonist, kes seda päeva koguni nii tähtsaks pidas, et lennukisõidu sooritas.

Esimene pidupäev oli peamiselt mõeldud külaliste kogunemiseks ja vastastikku tutvumiseks, kuna teisel päeval leidis aset peokava ettekanne. Kuid juba esimesel päeval olid peagu kõik külalised kohal.

Soomlastelt pidupäevadeks üüritud piduplats „Huvila“ asub ilusa Weymouthi järve kaldal. Seda piduplatsi peetakse üheks ilusamaks Bostoni ümbruses, ja seda täie õigusega. Siin on haruldaselt ilus park, mitu avarat muruplatsi, mäenõlvakurve, tennis- ja golfväljakud, uhke supelrand jne., mis pakkusid külalistele meeldivat ajaviidet. Ilm oli haruldaselt ilus, mis veelgi aitas piduliste tuju tõsta.

Laulupäeva avas Bostoni Eesti Seltsi esimees Oskar Põld, kes pani kõigile kokkutulnuile südamele aidata kasvatada eestlastes Kalevipoja vaimu, et olla väerikad kodanikud nii vanale kui ka uuele kodumaale.

Järgnevalt kõneles New Yorgi Haridus-seltsi esimees Augustus Pierce, kes mainis, et iga tõsine eestlane tahab viimset puhkust leida ikkagi kodumaa muldas, kuigi ta elu ehk peab mööduma võõrsil.

New Yorgi eesti vabadussõja veteraanide nimel tervitas George Kukepuu, soovides õnne ja edu ilusa ürituse puhul.

Dr. P. A. Speek oma tervituskõnes nimetas Bostoni laulupäeva tõeliseks suursündmuseks Ameerika eestlaste elus, kõrvutades seda koguni meie ärkamisaja laulupidudega.

Baltimore'i Eesti Seltsi nimel tervitas John Roosman, millele järgnes kirjalikeude ja telegraafi teel saabunud tervituste ettelugemine. Tervitusi oli saanud peagu kõigilt Ameerika eesti seltsidelt ja organisatsioonidelt, samuti ka paljudelt seltskonna- ja kultuurtegelastelt.

Muu seas oli tervituse saatnud ka Ameerika eesti konsul Karl Kuusik.

Järgnesid üldkoori ettekanded Karl Lamp'i juhatusel, mis kuulajate poolt vastu võeti tormiliste kiiduavaldustega. Lühikese ajaga oli Karl Lamp koori viimud kõrgele tasemele, ja ettekantud laulud kõlasid tõesti sütitavalt keset vaba loodust.

Rohkete kiiduavaldustega tänati ka kõiki soliste, keda esines New Yorgist, Bostonist ja Baltimore'ist. Järgnesid step- ja ballett-tantsud, New Yorgi rahvatantsutrupi esinemine ja kõige lõpuks H. Raudsepa „Vedelvorsti“ II ja III vaatuse ettekanne New Yorgi Haridus-seltsi näite-trupi poolt. Kõik ettekanded meeldisid väga.

Eeskava lõppedes tegi Bostoni Eesti Seltsi esimees O. Põld lühikese kokkuvõtte hiilgavalt õnnestunud pidupäevadest, ühtlasi tänades kõiki, kes selle heaks kordaminekuks kaasa olid aidanud. „Süvendagem veel enam seda sõprust ja koostööd, meie ei tohi lubada eneste keskel mingisugust „ismi“, vaid meie tahame olla ausad ja õiglased rahvuslikele mõtlejad eestlased!“ Nende sõnadega lõpetas h-r-a Põld oma kõne.

Siinjuures ei saa mainimata jätta, et Ameerika kommunistid tegid meie ilusa ürituse vastu ägedat kihutustööd, lootes meie pidupäevad nurja ajada. Selle sihiga oli neid ilmunud isegi kaunis suurel arvul külaliste hulka. Ometi ei juhtunud ühtki korrariikkumist, kuna meie eeskava jälgis aukartustäratava välmusega politsei-ohvitser. Nagu pärast kuulda oli, olla aga paljudele kommunistidele meie pidu niivõrd meeldinud, et nad oma otsuse Bostoni Eesti Seltsi suhtes olevat muutnud ja seda eeskujuks seadnud paljudele teistele Ameerika eesti seltsidele.

Dr. P. A. Speek vaimustus pidupäevadest niivõrd, et ta sel puhul pühendas Bostoni Eesti Seltsile luuletuse, millele Karl Lamp juba viisi löi, seda ühtlasi ka laulukoori jaoks seades. Loodetavasti tuleb see laul lähemas tulevikus New Yorgis ettekandmisele ühendatud New Yorgi ja Bostoni eesti kooride poolt.

Üldmulje Bostoni laulupäevast jäi kõigil külalistel väga hea. Esimene edu täiustab tegelasi veel immukamale tööle, ja tohime loota, et iga-aastased Bostoni laulupäevad kujunevad eestlastele Ameerikas võimsaiks rahvuslikeks üritusiks.

Oktoobri esimesele poolele määratud erakorralisel peakoosolekul pidi tähtsama päevakorrapunktina vastu võtmisele ja kinnitamisele tulema seltsi dokukord.

Oktoobri teisel poolel oli seltsil kavatus korraldada perekonna-õhtut, millel pidi tulema demonstreerimisele suvepeo-laulu-

päeva film. Samuti oli kavatsus sel õhtul esmakordselt ette kanda K. Lamp'i laulu dr. P. A. Speek'i sõnadele.

Välis-Eesti päeva puhul tahab Bostoni Eesti Selts korraldada esinemise raadio-ringhäälingus järgneva suurema peoõhtuga.

*

25. septembril s. a. pühitsetes Bostoni Eesti Seltsi tegelane ja seltsi laulukoori asutaja Karl Lamp oma 30. sünnipäeva. Sel puhul olid Karl ja Pauline Sundbach'ide külalislahkesse majja Weymouthi järve kaldal kokku tulnud kõik tähtsamad seltsitegelased ja laulukooriliikmed, et õnne soovida sünnipäevalapsele, kes ülejäänud osa oma suvepuhkusest veetis abielupaari Sundbach'ide kodus. Seltsi esimehe O. Põllu südamliku kõne järele andis laulukoori kõige noorem liige Charlotte Nenn K. Lamp'ile üle kingitusena laulukoori poolt täitesulepea. Lõbusas vestluses möödus aeg kiirelt. Lauldi eesti laule, tantsiti ja lasti vahetuvad õllekanunud ringi käia. Oli juba kesköö, kui külalised viimaks lahkusid.

Abielupaar Sundbach'ide kodu on viimasel ajal muutunud sõna tõsisel mõttes sünnise eestlaste koduks. Pererahva lahkel vastutulekul pühitsetakse siin kõik tähtsamad sündmused ühiselt ja üksmeelselt. Pea igal nädalalõpul kubisevad avarad ruumid kaasmaalastest, kes süü kokku tulevad puhkeajaga veetma.

L. J.

Detroiti eesti seltsi viimase aja tegevusest.

Suri seltsi „ema“ Liisa Weeks.

Suvi möödub enamasti iga seltsi elus tegevuse vaibumise tãhe all. Rändab ju siis igaiüks, kellel vähegi võimalik, tolmusest linnast välja, et kuskil vabas looduses üle hulga aja jälle värsket õhku hingata.

Ega Detroitiski teisiti pole. Vähemalt mõneks nädalaks läheb igaiüks ümbruskonna järvede ja metsade vahele puhkama. Ja nii olid eestlasedki suvel laiali pillatud ja seltsi tegevusest osavõtjad oli vähe. Oli küll palju neidki, kes suvepuhkusele ei saanud mõelda, vaid kellel suvel algas alles see õige „töörjus“ — need olid metalli- ja autotööstustes töötavad suguvendad. Depressiooniaegade möödumisel eelolev autotööstuse hooaeg töötab kujuneda rekordiliseks, selle tõttu käib igal pool kibe töö — on ju Detroit maailmakuulus „autotööstuste linnana“. Need Detroiti jääjad ei saanud aga aega seltsi üritustest osa võtta, kuna olid tööga liialt üle koormatud.

Siiski korraldas Detroiti eesti selts suvel kolm hästi kordaläinud väljasõitu rohelisse. Tähtsaim neist oli jaanipäeva ja võidupõhja ühine pühitsemine suguvenna Olsen'i farmis Detroiti lähedal. Sel puhul

viibis Detroiti eestlaste juures külas pr. H. Mäelo, kelle ettekandeid kodumaa elust ja arengust kuulati suure huviga. Kahjuks tuli pidupäeva õhtul äge vihma-valang, mis muutis Olsen'i farmi ümbruse täiesti mudalombiks. Jaanitulest ei tulnud sellele tõttu midagi välja, head tuju ja rõõmsat meeleolu oli aga siiski kiülluses.

Hästi õnnestus ka ühine väljasõit „Labour day“ (tööliste päeva) puhul septembrikuu alguses ümbruskonna kaunimasse parki. Selleks päevaks olid New Yorgist Detroiti eestlastele külla tulnud suguvendad hr. ja pr. Tamberg'id ja neiu Fox. Igaüks veetis aega oma soovi kohaselt — kes tantsis, kes laulis, kes mängis kaarte. Päev möödus kõigiti rahuldavalt.

Sügisel saabumisega elavneb maidugi ka seltsi tegevus. Seltsi esimesel sügisel koosolekul, 26. sept. s. a., otsustati muu seas väärilikalt pühitseda seltsi aastapäeva 17. oktoobril. Saali üürimine, eeskava kokkuseadmine ja peo korraldamine jäeti seltsi juhatuse ja pidutoimkonna hoolde. Kuna suve jooksul Detroiti eesti seltsile saabunud külaliste vastuõtuga oli seltsi au liikmel mr. J. Weeks'il mõningaid kulusid, otsustas koosolek need kuluud mr. Weeks'ile seltsi kassast välja maksta. Seal samas aga annetas mr. Weeks selle summa jälle tagasi seltsile aastapäeva pühitsemise kulude katteks.

Nüüd seisab ees jälle talvine tegevushooaeg, kus on nähtud ette ka mõningad suuremad pidustused. Neist tähtsamana peab märkima Välis-Eesti päeva pühitsemist, mida Detroiti eestlaskond tahab pühitseda väärilikalt koos kõigi maailma eestlastega. Juba käivad ettevalmistused Välis-Eesti päeva pidustusteks.

Nii töötab eelolev seltsitegevuse hooaeg kujuneda igapidi elavaks.

*

Detroiti Eesti Selts „Kodu“ kaotas surma läbi 20. veebruaril k. a. oma energilisema liikme Liisa Weeks'i. Liisa Weeks oli „Kodu“ asutaja liige ning valiti alles käesoleval aastal seltsi 10. aastapäeval au liikmeks.

Liisa Weeks sündis 1880. a. Salla vallas, Tartumaal, abielus kodumaal praeguse Detroiti aktiivsema eestlasega John Weeks'iga, kellega siirdus P.-Ameerikasse 1912. a. Detroitis nad elutsesid 1921. a. saadik. Lahkunu oli sõna tõsisel mõttes Detroiti Eesti Seltsile „Kodu“ emaks ning hooldajaks.

Liisa Weeks maeti rohkete omaste, selliliikmete ja Detroiti eestlaste saatel Evergreeni kalmistule. Leinama jäid abikaasa, kolm poega, tütar ja lapselapsed, hulk kaugemaid sugulasi ja terve Detroiti eestlaste pere.

Olgu võõras muld kaugel kodumaast sulle kerge!

Eesti üliõpilaste organi- satsioonid Varssavis.

Varssavis asub peale üliõpilaste, keda arvult on 26, teisi eestlasi ligi 20 isikut. Üliõpilasorganisatsioon on Varssavis kaks — *Rotalia* Varssavi koondis ning Välis-Eesti korp! Väinla Varssavi koondis. Mõlemad üliõpilasorganisatsioonid arendavad tihedat koostööd. Ka külastavad eesti üliõpilased iga aasta kodumaad.

Uute üliõpilaste juurevool on praegu õige väike, ainult 1—3 inimest aastas. Lühema kolme aasta jooksul on peagu kõik üliõpilased lõpetanud Varssavis õppimise ning siirduvad tagasi kodumaale.

Laiali üle Poola asuvate eestlaste koondamine oleks väga raske. Paarikümne liikme majanduslik kandejõud ei oleks küllaldane mõne organisatsiooni ülalpidamiseks Poola oludes. Sellepärast on Varssavi eestlased kaalunud võimalust Poola eestlaste omavaheliseks kooskäämiseks luua koht mõnes Varssavi kohvikus. Sageli viibivad Poolas läbisõidul Eesti ärimehed ning sarnase kokkusaamise võimaluse soetamine aitaks kahtlemata suurel määral kaasa Poola eestlaste koondamisele ning sidemete sõlmimisele.

Viimasel ajal on *Rotalia* Varssavi koondise juhatus astunud tihedasse koostöösse Välis-Eesti Ühinguuga. Koondise juhatus on muuseas teinud üliõpilastele soovitatavaks Välis-Eesti Ühingu liikmeks astumise.

Riia eesti seltside tegevusest.

Välis-Eesti Ühingu Riia Klubi korraldasi 22. okt. s. a. järjekordse omavahelise koosviibimise, millest Klubi liikmed suurel arvul osa võtsid eesotsas Eesti saadiku k. t. hr. Kruusiga ja peakonsul hr. Rosenfeldtiga. Kõneles direktor L. Sepp teemal „Põlevkivitööstuse areng ja osatähtsuse suurenemine Eestis“, andes ülihuvitava ülevaate kodumaa praegusaja tööstusest ja selle tuleviku väljavaadetest. Ettekandele järgnes elav mõtetevahetus ja koosviibijail oli tunne, nagu võiksid nad kodumaa tööstusnärve otse „sõrmega katsuda“. Säärased kodumaa elu-olu tutvustamised on väliseestlastele mitte ainult huvitavad, vaid otse vajalikud — nad toovad kodumaa neile nii lähedale. Eesti ajakirjandusest saab teateid Eesti nüüdse arengu kohta kahjaks ainult õige tagasihoidlikult, kui võrrelda neid teateid läti ajalehis ilmuvate Läti arengu kirjeldustega.

Riia Klubi liikmete arv suurenes 7 noore tegevliikme võrra, kes loodetavasti agaralt kaasa aitavad Klubi tegevuse elustamisele.

Teiste Riia eesti seltside tegevus algab arvatavasti alles novembris Välis-Eesti päeva pühitsemisega 27. nov. Seda päeva kavatsetakse pühitseda Riia Eesti Hariduse- ja Abiandmise-Seltsi ruumes, ja Eesti Organisatsioonide Liit Lätis teeb juba kõvasti eeltöid selle päeva igakülgeks korradamiseks. Seekord kavatsetakse lauldase kihutustööga kõiki Riias elavaid eestlasi kaasa tõmmata Välis-Eesti päeva pühitsemisele. Kuna Riias elab palju eestlasi, kes pole üheski eesti seltsis liikmeks, on nende aadress teadmata ja peokutse saatmine neile osutub võimatuks.

Kuuldavasti kujuneb Välis-Eesti päeva kava ülihuvitavaks igale väliseestlasele.

K. K—vi.

Eestikeelsed jumalateenistused Helsingis.

Helsingi eestlased said teenetemärgid.

3. oktoobril s. a. korraldati Helsingis Eesti kiriku poolt eestikeelne jumalateenistus, millest osavõtt oli rohkearvuline. Õpetaja Järve pidas sisuka jutluse, millega vallutas kõigi kuulajate südamed.

20 aasta jooksul on see jumalateenistus viies, mida Helsingis elavad eestlased on võinud kuulata emakeeles, vaatamata sellele, et neid lahutab kodumaast vaid mõne tunni teekond.

Nagu kuulda, on Eesti kirikul kavatsus järjekindlalt Eestist Helsingisse õpetajaid saata eestikeelsete jumalateenistuste pidamiseks. See oleks küll väga tervitatav ja tänuväärne algatus, mis kindlasti palju kaasa aitaks Soome eestlaste lähendamisele kodumaale.

*

Saadik H. Rebane oma lahkumiseõhtul Helsingist andis Helsingi Eesti Seltsile üle riigihoidja K. Pätsi pildi tema autogrammiga. Ühtlasi jagas saadik Seltsi agaramatele tegelastele riigihoidja poolt annetatud riigivapi teenetemärgid. Au-märke said pr. Schwalbe ning härrad J. Sahras, A. Niilo, J. Hart, Aug. Jask ja Kingo. Väliseestlastest on Helsingi eestlased esimesed, kellele riigihoidja poolt anti teenetemärgid.

Mitmesugust.

Väliseestlased, eestistage oma nimed.

Perekonnanimede eestistamine on meil kujunenud võimsaks rahvuslikuks liikumiseks. Möödunud kahe aasta jooksul on üle 140.000 eestlase vabanenud võõrapärastest perekonnanimedest.

Nüüd on kolmas ja viimane maksuvaba nimede eestistamise aasta. Tuleval aastal pühitseb meie vabariik 20-dat iseseisvuse aastat. Sellel aastal ärgu kandku enam ükski eestlane võõrast nime! Ka väliseestlased ühinegu selle rahvaliidumisega ning eestistagu oma nimed!

Väliseestlaste nimede ja perekonnanimede eestistamine toimub sama korra järgi, mis on kehtiv Eestis elutsevategi E. V. kodanike — eestlaste kohta. Selleks tuleb kõigepealt korraldada perekonnakirjad oma alalise elukoha omavalitsuses, välismail elunevail E. V. kodanikel aga Tallinna linna perekonnaseisuaametis.

Võõrapäraste nimede ja perekonnanimede eestistamise puhul korraldatakse perekonnakirjad tasuta. Selleks nimemuutmise soovivalduse esitamise puhul tuleb perekonnaseisuaametile teatada täpsed andmed enda ja vanemate sünni ja perekonnaseisunäring koguduste kohta, kus seni perekonnakirju peeti, ja siis juba perekonnaseisuaamet ise nõuab sealt vajalikud dokumendid.

Kui eestlane on võõra riigi kodanik, siis tal pole võimalik Eesti seaduste alusel oma nime muuta.

Väliseestlased võivad oma nimemuutmise soovivaldustega igal juhul pöörduda Tallinna linna perekonnaseisuaameti poole.

Nime- ja perekonnanime muutmiseks tuleb esitada vastav soovivaldus, kus oleks tähendatud: avaldaja perekonnanimi ja nimi, elukoht, uus võetav nimi, sünniaeg ja koht, kogudus, kus sünnijuhutum registreeritud (kogudus, kus ristitud), perekonnaseis, perekonnaliikmete nimed, nende sünniajad ja kohad, kogudused, kus sünnid registreeritud, avaldaja abiellumise aeg ja abiellumise koht. Soovivaldusele tuleb lisada juurde perekonnaseisutunnistus (väljavõte omavalitsuse perekonnaregistrist, vorm nr. 8), või kui perekonnakirjad korraldamata, siis astuda samme nende korraldamiseks.

Nime ja perekonnanime muutmise kord ja asjakäik on väliseestlaste kohta sama, mis kohalike elanikegi kohta ja nimelt: nimemuutmise soovivaldusest kuulutatakse Rügi Teatajas üks kuu. Pärast kuulutuse tähtaja möödumist tehakse vastav otsus, mille ärakiri saadetakse lähima Eesti konsulaadi kaudu nimemuutjale.

Selle põhjal tehakse vastavad parandused nimemuutija isikutunnistusel (passil) ja teistel dokumentidel.

Tasuta nimede eestistamine kestab 1. jaanuarini 1938. a.

Nime- ja perekonnanime muutmise soovivaldusi võib esitada eraldi ja ühiselt kogu perekonna kohta. Viimasel juhtumil peavad perekonda kuuluvad üle 18-aastased lapsed soovivaldusele alla kirjutama. Alla 18-aastaste laste ja abielus olevate naiste allkirjad ei ole vajalikud, kuna perekonnapea perekonnanime muutus kandub neile üle automaatselt.

Nimede ja perekonnanimede muutmise lähim kord ja nõuded on avaldatud perekonnanimede korraldamise seaduses RT 91 — 1934 ja Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruses RT 102 — 1934.

Üleskutse koguteose „Jaan Tõnisson“ asjus.

22. detsembril 1938. a. saab Jaan Tõnisson 70-aastaseks. Arvestades tema suureulatuslikku tegevust pea kõigil meie avaliku elu aladel, on seltskonnas algatust leidnud mõte tähtsustada seda tähtpäeva väärikalt ja anda välja koguteos Jaan Tõnissoni elust ja tegevusest.

Koguteos „Jaan Tõnisson“ koosneks kahest osast — uurimustlikust ja memuaarilisest. Mõlemad osad oleksid ligikaudu võrdse ulatusega ja moodustaksid kokku umbes 550 lk. teksti. Raamat ilmuks suures kaustas, heal paberil ja rikkalikult illustreerituna. Sellisena see aga ei peaks kujunema ainuüksi juubeliraamatuks, vaid ka tõlise teadusliku väärtusega teoseks, milles oleksid tähistatud ja selgitatud J. Tõnissoni elu ja tegevuse põhilised jooned. Koguteos oleks kollektiivne töö. Uurimustlikus osas kirjutavad prof. H. Kruus, prof. P. Tarvel, prof. J. Köpp, mag. K. Kongo, toimetaja O. Mänd, prof. G. Suits ja toimetaja J. Roos. Memuaariline osa sisaldaks mälestusi J. Tõnissoni kaasaegseilt isikult.

Memuaaride saamiseks pöördub koguteose toimetus kõigi poole, kellel on olnud kokkupuuteid J. Tõnissoniga, ja palub saata oma mälestusi, olgu need kokkupuuted vana tegelasega esinenud siis kas idees või töös, kooskõlalises tegevuses või vastastikkuses võitluses, sõpruses või vaenus jne. Et memuaarides valitseks süsteemipärasus, siis võiks neid kirjutada kas J. Tõnissoni elus ja tegevuses esinevate a ja j ä r k u d e raamidest või tema t e g e v u s a l a d e alusel või veel mõne kolmanda süsteemi põhjal.

Mälestustes tuleks erilist tähelepanu pöörata isiklikele kokkupuuteile J. Tõnissoniga, tema isiku ja tegevuse, tema energia ja töötahte iseloomustamisele ning tema mõju hindamisele ühel või teisel alal eesti elus. Kuid mitte suurile joonile ükski pole tähtis tähelepanu pöörata, vaid ka pisiasjadele ja üksiknähtustele, mis võiksid J. Tõnissoni isikut ja tööd kõigeküljelt valgustada.

Peale mälestuste palub koguteose toimetust saata veel kirjavahetusi J. Tõnissoniga, tema tegevusse puutuvaid dokumente, päevikuid, väljavõtteid protokollidest, ülesvõtteid J. Tõnissonist jne.

Materjalid, mis ei mahu koguteosesse, säilitatakse sellekohases arhiivis, mis antakse hoivale Eesti Kultuuriloolisse Arhiivi. Selles hoitakse alal ka materjalide käsikirjad, mis avaldatakse koguteoses.

Mälestused ja kirjutused palub toimetust kirjutada lehe ühele küljele, teha seda tindiga ja leheküljed nummerdada.

Memuaarid ja kõik muudki materjalid palutakse saata hiljemalt 1. jaanuariks 1938. a. toimetusele järgmisel aadressil: Koguteose „Jaani Tõnisson“ toimetust, Aia 19, Tartu. Sinna palutakse adresseerida ka kõik kirjad, mis puutuvad koguteosesse.

Toimetuse kolleegiumi juhataja
prof. H. KRUS.
Toimetaja J. ROOS.
Toimetuse sekretär A. PÖLD.

New Yorgi eestlased esinevad „Dance International“ pidustustel.

Haridusministeeriumi poolt tuli Välis-Eesti ühinguale järelepärimine, kas New Yorgi eestlased sooviksid „Dance International“i 1900—1937“ pidustustel esineda. Ühtlasi märkis ministeerium, et vajaliku materjali esinemise läbiviimiseks võiks saata Eesti Rahvaluule Arhiiv.

Välis-Eesti Ühingu sellekohasele järelepärimisele saabus Ühingu usaldusesindajalt New Yorgis telegramm, et New Yorgi Eesti Haridusseltsi tantsutrupp on nõus esinema ning paluti saata esinemiste üksikasjalikku kirjeldust ja materjali.

Vahepeal oli aga Haridusministeerium otsustanud pidustustel esinemisest loobuda, mille tõttu tekkisid Välis-Eesti Ühingu raskused vajaliku materjali hankimisega. Ühing pöördus ÜENÜ, Rüigi Ringhüülingu, Välisministeeriumi ning teiste poole, paludes nende kaasabi vajaliku materjali saamiseks. Saadud materjali saatist Ühing New Yorki siirduva väliseestlase hr. Kolmaniga New Yorgi Eesti Haridusseltsile.

Noored kodumaal huvitatud Välis-Eesti liikumisest.

Eesti noorsoos, eriti aga Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse (ÜENÜ) osakondade juures on märgata huvi tõusu Välis-Eesti liikumise vastu. Nii on ÜENÜ Sikanan-Aluste osakonna juurde etlu kutsutud „Välis-Eesti tegevusharu“, kes astus V.-E. Ühingu kontakti.

Sikanan-Aluste ÜENÜ osakonna „Välis-Eesti tegevusharu“ on seni organiseerinud kirjavahetust soome, väliseesti ja eesti noortega, avaldanud Eesti üle kirjutusi välismaa ajakirjanduses, propageerinud Välis-Eesti liikumise tähtsust ja ajakirja „Välis-Eesti“ lugemist. Sügiseses tegevuskavas on 26. nov. Välis-Eesti päeva kava ühiskuulamine raadio kaudu, 28. nov. Välis-Eesti aktus ja pidu Alustes jne.

Haru juhatusse kuuluvad: esimees Karl Hansen (esperantist), sekretär Ernst Tammsoo (õpilane) ja ametita Endel Pool (ühistegeplane).

Keda Välis-Eesti noortest huvitab kirjavahetus Kodu-Eesti noortega, seda palume kirjutada aadressil: ÜENÜ Sikanan-Aluste osak, Aluste pk. 13. Estonia.

Saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

Rootsi-Ameerika laevaläiniga lahkusid 13. oktoobril kodumaalt, et sõita tagasi P.-Ameerika Ühendriikidesse: pr. Elsa Ternner, John Merents, pr. Helmi Saar, pr. Marie Kont, Julius Kriegerberg, Bruno ja Erna Paas ning nende 7-aastane tütar Nancy, pr. Christine Cukroff oma poja Viktoriga, Peeter ja Minna Liik ning Julius Karp.

Sama laevaläiniga ahustasid 6. novembril reisi üle suure lombi: pr. Mary Takas, Senta Elend oma poja Raimondiga, pr. Marie Anto ning tema pojad Friedrich, Leo ja Evald ning John Kolman.

Cunard White Star'i liini laevaga sõitis 20. oktoobril Bostonisse tagasi Martin Tammi. Sama laevaläiniga tuli Kanadast pr. E. Robas.

Norddeutscher Lloyd Bremen'i liiniga lubas 19. nov. Kanadasse sõita pr. Lea Silbermann oma lapsega.

Canadian Pacific'i liiniga sõitis 1. nov. Kanadasse pr. Maria Laan. Sama liiniga sõitis 25. okt. Kanadasse pr. Helen Kraus.

Septembri algul saabus Siberist kodumaale Kristjan Treier oma perekonnaga. Treierid olid elanud Siberis 35 aastat ning siirdusid oma sugulaste juurde Vana-Antslasse.

Läti eestlased ekskursiooniga Tallinnas.

6. novembril saabus Tallinna 23-lükme-line Läti eestlaste ekskursion, keda vastu võtsid Välis-Eesti Ühingu korraldava toimkonna esimees Joh. Preast koos Ühingu sekretäriaga. Ekskursiooni juhiks oli Jaak Vene. Ekskursioon kandis õppe-reisi eesmärki ning küllasoitnud suguvendad olid pärit Omali ümbrusest. Ekskursandid tutvusid Tallinna vaatamisväärsustega ning ametasutustega ja sõitsid järgmisel päeval edasi Tartu.

Välis-Eesti Ühingu teateid.

Välis-Eesti Ühingu juhatus esitas 2. novembril Vabariigi valitsusele märgukirja eestlaste tagasitoomise kohta Brasiiliast. Märgukirjas Ühingu juhatus rõhutas Brasiilia eestlaste rasket seisukorda ning praegust soodsat tööturu konjunktuuri kodumaal, paludes Vabariigi valitsuse ainelist kaasabi raskustesse sattunud Brasiilia eestlaste kodumaale toomiseks.

Eesti Reisibiuroo lahkkel kaasabil on Ühingu pidanud läbirääkimisi ka laevaliini-dega soodsate sõiduvõimaluste saavutamiseks, mis asjas üks laevaliin osutab erilist vastutulelikkust.

Ühingu saabunud ankeetlehtede järele selgub, et Sao Paulost soovivad tagasi rännata 116 eestlast ning Rio de Janeirost — 25. Kuna kõikidel on passimaksud tasumata ning mõnedel ka sõjaväeteenistuse kohustused täitmata, siis astus Ühingu samme küsimuste lahendamiseks Sise-, Välis-, Majandus- ja Sõjaministeeriumi ees.

Peaminister K. Eenpalu, kellele märgukiri üle anti, suhtus Brasiilia eestlaste tagasitoomisse väga heatahtlikult ja tähendas, et see küsimus väärib kaalumist Vabariigi valitsuses.

Seoses sellega puudutati jutuajamisel ka väliseestlaste tööhubade ja lihtsustatud korras eesti kodakondsusse astumise küsimust. Peaminister K. Eenpalu tähendas, et kõik need küsimused annavad end korraldada väliseestlastele rahuldavalt maksivate seaduste raamides Välis-Eesti Ühingu kaasabil.

*

Ülemaailmse Välis-Eesti päeva ettevalmistustööd on jõudnud lõpule. Ühingu saatis kõikidele Välis-Eesti organisatsioonidele üleskutsed Välis-Eesti päeva korraldamiseks ning loodetavasti õnnestub see päev kõikjal hästi. Ühingu on pöördunud ka Haridusministeeriumi ja Eesti ev.-lut. konsistooriumi poole, et ülemaailmsel Välis-Eesti päeval korraldataks aktused kõikides koolides ning et kõikides

kirikutes tuletataks jumalateenistustel meelde väliseestlasi.

Välis-Eesti päeva eelõhtul 26. nov. on kl. 20.05—21.20 Tallinna raadio ringhäälingus Välis-Eesti kava, milles on kõned välisministrielt Fr. A. Keliilt ja V.-E. Ühingu abiesimehelt Ed. Riismanilt, laulusoolosid sopraan Antonie Ilveselt, katkend P. A. Speegi raamatust „Attaboy“ ja Isamaaliidu segakoori ettekandeid.

Välis-Eesti Ühingu kontsertballi vastu, mis käesoleval aastal aset leiab Kaubandus-Tööstuskoja saalides, tuntakse elavat huvi. Ühingu korraldav ning pidutoimkond on moodustanud alatoimkondasid, kelle ülesanne on hoolitseda pidu lõbusa meeleolu ning hea kordamineku eest. Ka saatis Ühingu kõikidele naaberriikides asuvatele V.-E. organisatsioonidele kutsed, et nende organisatsioonide esindajad võtaksid ballist osa.

Kontsertballi pääsmed on müügil Välis-Eesti Ühingu ja korraldava toimkonna ning pidutoimkonna liikmete juures.

*

Möödunud peakoosolekul vastuvõetud Välis-Eesti Ühingu kodukord saadetakse käesoleva numbriga kõikidele Ühingu liikmetele. Ühingu kodukord määrab Ühingu üksiktaajalise sisemise tööjaotuse, koosolekute pidamise korra ning teiste organite tegevuse.

*

Uuteks Välis-Eesti Ühingu liikmeteks võeti vastu:

Elen d, Isolde, E., ühiskonnategelane, New York.

Maser, Karl, drogist, Tallinn.

Roosman, John, puutööline, Baltimore.

Tenison, Asta-Chose, kanafarmer, Milford, Conn.

Surma läbi lahkunud väliseestlasi.

Tänavu aasta alguses nõudis surm kolme Buenos Airese eestlase elu: Davet Roosenbergi, 60 a. vana, kes suri pimesool-põletikku; J. Buchi, 37 a. vana, kes suri neeruhaigusse, ja Reimani, üle 50 aasta vana, kes arvatavasti põdes tüsikust. Leinama jäid omaksed ja Buenos Airese eesti seltskond.

5. septembril k. a. suri New Yorgis Lincoln'i hospitalis pr. Alma Elfriede Anette Lauer ja maeti 8. sept. Mt. Oliver'i surmuäeda. Kadunu oli sündinud Tallinnas 17. sept. 1889. a., neiu nimega Kasfelt, ning rändas Ameerikasse 1910. a., kus ta abiellus Mart Laueriga. Leinama jäid abi-kaasa ning kaks venda Ameerikas, ema ja kaks õde kodumaal.

Kadunu oli omal ajal tegev New Yorgi Eesti Seltis ja aitas kaasa rahvuslikul pidustusel New Yorgis, mida korraldas 1919. a. New Yorgi võõrasrahvaste ühing. Pr. Lauer oli ning jäi kunni surmani hingeliselt eestlaseks ja tema lähemad sõbrad ja tuttavad mäletavad teda kui südamlikku ja vaikse iseloomuga inimest.

Hiljuti Hispaaniast tulnud teate järele on augustis Madridi all langenud Johannes Klammer, kes selle aasta kevadel astus Hispaania valitsusväkke. Kadunu oli 27 a. vana, pärit Rakverest.

28. septembril suvi Marseilles eestlane Ernst Gärtner, kes oli Läti kohaliku konsulaadi sekretär. Leinama jäid naine, poeg ja tütar.

Järgmise numbriga kaasas Välis-Eesti kalender.

Kuukirja „Välis-Eesti“ toimetuse otsustas ka käesoleval aastal jõulunumbriga kaasas anda mitmevärvilise rebitava kalendri. Kalender saadetakse kõikidele ühingu liikmetele ja ajakirja tellijatele tasuta.

Lugejate kirjakast.

VÄLISEESTLASTE JÕULUPAKID TOLLIVABAKS.

Jõulud on kinkimise pühad. Kingitustega väljendatakse oma armastust ja sõprustundeid perekonnaliikmete, sugulaste, sõprade vastu. Jõulupühade puhul tulevad väliseestlased meelde oma kodumaal elavaid omakseid ja tahaksid rõõmustada ka neid mõne kingitusega, kuid... Kuid kõik selle kinkimiserõõmu hävitab kodumaa toll. Karmilt hinnatakse see armastuse väljendus rahale ja määratakse kingituse saajale tollimaks, mis röövib te-

malt igasuguse kingituse saamise röömu ja sunnib teda vast koguni kingituse saatjat kirumagi, kes tahtmatult võib ettenägematutesse kuldesse oma südamelähedase.

Arvestades sellega on välismail mitmel pool jõuluingituste pakid vabastatud tollimaksust. Miks ei võiks seda teha ka meie kodumaal? Kingituste eest ei lähe ju välja kodumaale nii väärtuslikku välisvaluutat: see on ju kodumaale lihtsalt „varanduse juurekasv“ ilma mingisuguse vaeva nägemiseta ja rahalise kulutusega. Milleks siis tõkestada seda kõrgete tollimaksudega! Ei tahaks ka uskuda, et nende kingituste pakikestega ahvatletaks kedagi salajasele äritsemisele — lõppeks on seegi ju kontrollitav.

Meie väliseestlaste ühine soov on — kaotatagu tollimaks jõuluingitustelt. Võimaldatagu üks kord aastaski suurte pühade puhul väliseestlastele kinkimise puhast röömu, rikkumata seda tollimiste ja maksustamistega. See vaid siivendaks väliseestlaste lugupidamist oma kodumaa vastu. Küll väliseestlased tasuvad seda, mis jääb puudu tollituludest, teisitigi.

U. S. A. John Cool.

Kursisedel.

8. novembril, 1937. a.

	Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterl.	Ekr. 18.11	Ekr. 18.35
1 U. S. A. dollar	„ 3.60	„ 3.67
100 Prantsuse fr.	„ 12.20	„ 12.50
100 Saksa riigim.	„ 146.15	„ 148.50
100 Soome marka	„ 7.98	„ 8.10
100 Läti latti	„ 71.40	„ 72.50
100 Belgia belgat	„ 61.50	„ 62.50
100 Itaalia liiri	„ 19.—	„ 19.35
100 Austria šillingut	„ 68.35	„ 70.05
1 Austraalia naelst.	„ 13.50	„ —
1 Nõuk. Vene rubla	„ —	„ —.74
1 Argentiina peso	„ 1.—	„ —
100 Brasiilia müreisi	„ 19.50	„ —

Illustreeritud koguteos „Välis-Eesti tegelased“

ilmub 1938. a. kevadel.

Ettetellimishind välismaal \$ 1.—; kodumaal, Lätis, Leedus ja Soomes Ekr. 2.50.

Ilmumisel maksab koguteos vastavalt \$ 2.— ja Ekr. 5.—.

Väljaandja

VALIS-EESTI ÜHING

V. Posti 8 ehk postkast 100, Tallinn

Vastutav- ja tegevtoimetaja: Ed. Riisman.

Talitusjuht: B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord. Tellimishind: välismail \$ 1.— (Ekr. 3.70 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 449-43. Tallinnas, 10. novembril 1937.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk Tallinnas, 1937.

«TÖOLISKOJA TEATAJA»

TÖOLISVANEMATE JA -NÕUKOGUDE HAALEKANDJA. ILMUB ÜKS KORD KUUS.

Annab rikkaliku informatsiooni Eesti tööliiskonna elust. Valgustab rahvamajanduslikke ja sotsiaal-poliitilisi küsimusi laiaide rahvahulkade seisukohalt. Kaitseb Eesti organiseeritud tööliiskonna huve. Igas numbris rohkesti teaduslikke, selgitavaid ja informatsioonilisi kirjutisi.

Ajakirjal on 40 kirjasaatjat käitistes.

Tellimishind Ecstis Ekr. 1.50; välismaal \$ 1.-.

Toimetuse ja talituse address:

Tööliskoda, Tallinn, Toompuiestee 17-a — 3. Posti jooksev arve nr. 733.

Nõudke ainult

Tuntud

Kaubamärk

prov. H. Jürgens'i

BOR-THYMOL

seepi.

Kõrgemas headuses tualettseep vistrikute, tedretäh-tede, päikesepõletiku ja üleliigse higistamise vastu.

Teeb naha siledaks ja pehmeks.

M ü ü k apteekides, rohu- ja teistes paremates kauplustes.

Londonis suure kuldaurahaga kroonitud.

Londonis suure kuldaurahaga kroonitud.

OSCAR STUDE TALLINNAS

Ekspeditsiooni äri.

Inkasso — Kinnitamine —
Laevaagendid.

Oma puksiirid ja laod
raudteeühendusega.
Oma autopark.

Koninklijke Nederlandsche
Stoomboot Maatschappij,
Amsterdam, esindaja.

Osakonnad:

Pärnus, Pühavaimu 8.
Tartus, Ülikooli 44,
Valgas, Maleva 2.
Viijandis, Lossi 8.

Telegr. address igas kohas:
„Studeos“

KÕIGE LÄHEDAM SÜDAMELE — SÜNNIMAA
LUGEGE

PÄEVALEHTE,

OLETE ALATI KODUMAA SÜNDMUSTES TEADLIK
VIIBIDES KODUMAAL — KÜLASTAGE KINDLASTI

PÄEVALEHE RAAMATUKAUPLUSI
TALLINNAS, PÄRNU MNT. 10. PIKK TÄN. 2

SOOVITAME SUURES VALIKUS:

KÕIKI EESTIKEELSEID RAAMATUID, MAAKAARTE, LINNA-
PLAANE, VAATEKAARTE j.n.e. KÕIGI EESTIS ILMUVATE
AJAKIRJADE PEALE TELLIMISTE VASTUVÕTMINE.

LASTE RÕÕM

ON AINULAADNE EESTIS ILMUV LASTE AJAKIRI.

TALLINNA EESTI KIRJASTUSE ÜHISUS

TALLINN — EESTI, PIKK TÄN. 2. OMA TEL. KESKJ. 428-83

Kaubandus- Tööstuskoja Teataja

ilmub
kaks korda kuus

Toimetus ja talitus:

Kaubandus-Tööstuskoda,
Tallinnas, Pikk t. 20. Telef. 426-15.

Millest kirjutab Kaubandus-Tööstuskoja Teataja?

„Kaubandus-Tööstuskoja Teataja“ paneb erilist rõhku sisu mitmekesisusele, tuues ärialal tegutsevate lugejaskonnale hulga väärtuslikku, populaarselt kirjutatud lugemismaterjali artiklite näol parimate majanduselu tundjate sulest kaubanduse, tööstuse, panga ja kinnitussajanduse ning merisõidu alalt, eriti aga praktilisi näpunäiteid organisatsiooni korraldamise ja kauba ostu-müügi kohta. Edasi toob „Kaubandus-Tööstuskoja Teataja“ igas numbris ärimehetele hädavajalikku informatsiooni turgude, kaubahindade, rahakursside, uute seaduste ja määruste ning paljude teiste igapäevases ärilises tegevuses lahendust nõudvate küsimuste kohta. Suurimat tähelepanu pöörab „Kaubandus-Tööstuskoja Teataja“ puuduste ning väärnähtuste selgitamisele meie maksusüsteemis ja uute kaubandusse ning tööstusse puutuvate seaduseelnõude refereerimisele. Samuti leiab Kaubandus-Tööstuskoja tegevus aegkirja veergudel võimalikult täielist peegeldust, luues kindla ja vahetuma ühenduse meie majandusiiku parlamendi ja selle valijate vahel.